UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Bartolvs A Saxo Ferrato in primam Digesti Veteris Partem

Bartolus

Lugduni, 1567

In litem iurando.

urn:nbn:de:hbz:466:1-96393

Visual Library

ramentũ procedit ex cõſenſu.ſ.eo.l.qui iuraſſe.in fi.ergo requi-
ritur nũtius,vel epiſtola.l.conſenſu.de ac.⁊ ob.⁊ ibi no.⁊ hoc te-
3 net Gul.† Per hoc dico bonã eſſe practicam quãdo dilatio ſta
b tuitur abſenti parti,⁊ ei notificatur[b] per nuntium,vel epiſtolã,
4 quando ſufficit,vt hic, Gul.dicit Bl.inducit† in arg.ad queſtio
c nem de collatione prebende,[c] que fit ꝓcuratori abſentis,vt poſ-
ſit fieri.De hoc plene dixi in l.abſenti.ff.de donat.⁊ extra de pre-
* ben.c.ſi tibi abſenti.lib.vj. * Et licet Deo queſita ſit obligatio,
nõ tamen principaliter,ſed tm̃ parti. Nil aliud Deus reſpicit,
niſi q̃d partes concordent.vt arg.ff.de ope.no.nuntia.l.j.§.inde
queritur. Quod autem poſſit ſibi remittere tale iuramentum,
facit legis ratio:quia ſatiſfactum videtur creditori. Nam,iura-
mentum tacitam habet conditionem,ſ.niſi fuerit ſatiſfactum:q̃
tunc non incidit in periurium. Iſta ergo conditione deficiente,ſ.
q̃ fuit ſatiſfactum ſibi,non committitur periurium. Arg.ſ.qui
ſatiſda.cogan.l.fin. Sed hic deficit conditio,cum.ſ.videatur ſa-
tiſfactum creditori,ex quo creditor contentus eſt.ff.de ſolutio.
l.ſolutionis.⁊ l.ſatiſfactio.⁊ ff.qui.mo.pig.vel hypo.ſolui.l.item
liberatur.§.j.pro quo ff.de verbo.obl.l.cum ſtipulatus ſim mihi
o Procule.in princ. Non obſt.quod vr̃ obligatus Deo, ex quo
iurauit:⁊ homo non poteſt remittere obligationem Dei.C.de
pact.l.nec ſeruus.⁊ l.filius.ſ.de pac.⁊ l.contra iuris ciuilis. niſi
quia verum eſt,quod ibi fuit iuratum ſimpliciter:q̃ tunc videt̃
Deo iuratum. Sed videtur iuratum propter fauorem credito-
ris:quia totum cõmodum pertinet ad creditorem.ſ.de pact.l.ſi
cum emptor.de procura.l.in cauſa.in fi.cum l.ſeq. Item eſt arg.
lex iſta,quod abſolutio dari põt abſenti.quod credo verum ſicut
pactum liberatorium.ff.de libe.lega.l.non ſolũ.C.de pac.l.ſi de-
bitori. Nam inuitus poteſt quis liberari.ff.de ſolu.l.ſi debitor.
ergo multo magis abſens.ff.de reg.iur.l.qui poteſt. Nec obſtat
l.qui abſenti.ff.de acqui.poſſeſ.q̃ quãuis nõ competat ipſo iure
* competit tamen ope exceptionis.* Gul.querit† hic.ſi tu iura-
5 ſti ſoluere in paſchate, vtrum creditor poſſit tibi licite hoc iu-
d ramentũ remittere?[d] Et vr̃ q̃ ſic,per hanc l. Certe hec lex nihil
facit,q̃ hic loquitur quando non eſt iuratum. Breuiter iſta eſt
veritas,q̃ ille ꝓ cuius vtilitate iuratur,antequam veniat termi
nus poteſt iuramentum remittere,vt extra eod.c.j. Et breuiter
6 omnia,† que impedirent contrahi moram, illa impediunt periu
rium committi,vt difficultas,⁊ ſimilia,extra eo.c.breui.⁊ dixi in
l.quod te.ſ.tit.j.† Quid autem ſi tm̃ ſtetiſti in mora,q̃ promiſ-
7 ſum non poteras adimplere,an ſis periurus,ſi creditor proro-
gat terminum? Et vr̃ q̃ ſic.ff.de ver.oblig.l.cum ſtipulatus ſim
mihi o Procule. Sed contrarium ibi determinaui, vbi videas.

ADDITIONES.

a POMA. ¶ Remitti. Uide Alex.conſi.cxxxj.vol.iiij. Felyn.c.ij.
de conſti.c.cum olim.de re iudi.⁊ Iaſ.l.fin.de conſti.princip.

b ¶ Notificatur. Adde vltra allegata per Alex. Bal. in addi.ad
Spe.in tit.depoſi.vbi dicit,q̃ dilatio data abſenti,non currit,ni
ſi a die notificationis. In quantum autem Alex. tangit an vna
parte abſente,poſſit ſtatui dilatio,adde Fede. de Senis conſil.
ccxc.Et Alex.in conſil.lxxxviij.in fi.in v.vol.

c ¶ Prebẽde. Adde quid ſi procurator,⁊ dñs eadẽ die acceptãt,
quis preſumatur prius acceptaſſe? Ro.cõſi.cccliij.eũdem etiam
Ro.vide ad ſcripta in hac.l.conſil.ccxcv.vbi tenuit contra,cõem
ſententiam,q̃ valet donatio facta abſenti,abſq̃ interuentu nũtij
vel epiſtole,dummodo aliquali via ſveniat in notitiam donatarũ.

d POMA. ¶ Remittere. Omnia que impediunt morã coniuncti,
impediunt etiã periuriũ, vide multa ꝑ Iac.l.j.§.⁊ poſt operis.
ff.de oper.no.nunt.poſt Bar.⁊ Alex.ibi.⁊ Alex.cõſi.xviij.iij.vol.

LEX XLII.

1 ☞ Iuramentum debitoris quando proſit fideiuſſori.
2 Iurari ſuper iure quando poſſit.
3 Res iudicata an eodem modo proficiat ſicut iuramentum.

1 **CReditore.** † Si debitor iurat ex cauſa, que perſonam tantũ ſuam ab obliga
tione eximit,fideiuſſori nõ proderit,ſecus ſi iurat ſup
cõtractu q̃ facere videtur in dubio.h.d.⁊ bonus text.
eſt. ¶ Op.q̃ pupill⁹ non obligat̃ naturaliter.l.v.in prin.ff.de au
tho.tut.ergo pro eo nõ tenetur fideiuſſor. Solu.hic intellige de
pupillo,qui poterat naturaliter obligari,vt not.in l.j.ff.de noua
tio.facit q̃ videbitis ff.de condi.inde.l.q̃ pupillus. ¶ Opp.⁊ vi-
detur q̃ nõ poſſit iurari ſuper iure,quia ius eſt certum,vt l.ij.ff.
2 de iur.⁊ fac.igno. Sol.hic† iuratur ſuper iure propter dubieta
tem facti. Uel dic ſuper iure cõi non iuratur ſed ſuper iure pri-
uato,hoc eſt,an aliquis ſit obligatus, vel an habeat actionem,⁊
ſimilia,bene poteſt iurari. ¶ Op.⁊ vr̃ q̃ in dubio ſic non debet
iurari,imo debeat mitti pro iurante,⁊ interrogari ex qua cauſa
iurauerit,vt ſ.e.l.duob⁹.§.ſi ei.vel debet interpretari contra iu
rantem,vt l.duobus.§.igitur ſi quis.ſ.eod. Solu.leges cõtra-
rie loquuntur qñ poſtea agitur ex alia cauſa,tunc debet diſtin-
gui,vt ibi vidiſti. Hic loquitur quando ex eadem cauſa agitur.
Agitur enim contra fideiuſſorem,qui idẽ ꝓmiſerat,ſed ibi erat
fideiuſſor de iudicio ſiſti. Ad hoc facit.ſ.e.l.ſi actor.⁊ ibi vidiſti.

§. **Si fideiuſſor.** Iuramentum fideiuſſoris ſuper facto prodeſt reo, ſecus ſi ſuper
ſua perſona iuretur.h.d. De hoc dic,vt l.duobus.§.j.ſ.eo.

§. **Sed ſi actore.** Ex iuramento defenſoris que-ritur exceptio defenſo, ⁊ etiam
ei cui quereretur,ſi defenſus iuraſſet idem in re iudicata.hoc d.
¶ No.tex.ibi,eadẽ ratio,vſq̃ ad fi.q̃ notandus eſt. ¶ No.iſtũ
caſum in defenſore fideiuſſoris,q̃ alibi non habuimus, dicit gl.
¶ Tertio not.finem huius §.qui vr̃ dicere quod eodem modo
proficiat res iudicata, ſicut iuramentum. Contra hoc facit.ſ.de
arbi.l.aduerſus.in fi.⁊ quod dixi in l.duob⁹.in fi.ſ.eo. Sol.gl.vi
detur ita intelligere q̃d ſententia lata ꝓ reo proſit fideiuſſori, ſi
3 fideiuſſor eſt habiturus regreſſum contra reũ,alias ſecus.† Et
econtra,ſententia lata pro fideiuſſore,ꝓſit reo,quãdo reus poſ-
ſet redire cõtra fideiuſſorem,vt puta.ſi fideiuſſit in rem ſuã. Ita
intelligit gl.in l.j.ff.rem ra.habe.vbi hoc vr̃ velle text.hoc vide-
tur tenere gl.in d.l,aduerſus. ¶ Quod ergo dicit̃ q̃d res iudi-
cata ſecundum alterum,vtrique proficiat,intellige qñ vnus ha-
biturus eſt regreſſum contra alium,vt dixi,⁊ ſic non eſt ꝑ omnia
bona equiparatio rei iudicate,⁊ iuriſiurãdi, vt dixi i d.l.duob⁹.
* §.j.ſ.eo.⁊ in l.ex duob.de duob.reis.* Uel dic,q̃ loquitur in ca
ſu,quo quãuis non ſit liberatus fideiuſſor iurans,poteſt tamen
euenire caſus,quo nihilominus erit obligatus principalis. Et
ideo iterum iurãs interrogatur ibi, quia interrogatio prodeſt
actori:hic vero loquitur in caſu in quo ſi nullo modo eſt obliga-
tus debitor principalis,non obligatur fideiuſſor:⁊ ideo hic non
* ſit interrogatio iuranti:quia nihil prodeſt actori.*

---

a De in litem iurando.[a] Rubrica iii.

ADDITIO.

a POMA. ¶ De in litem iurando. Ultra continuationẽ gl. ⁊ vni-
cam differentiã inter hunc titulũ,⁊ precedentem,in ea poſitã po
tes alio modo cõtinuare,⁊ aliã ſic colligere differẽtiã,quod iſte
titulus loquitur de iuramento rei eſtimatorio,ille de iuramẽto
iuris deciſorio. Sunt ⁊ alie differẽtie. Prima quod iuramentũ
litis deciſorium,de quo in titulo precedenti, poteſt deferri tam
reo quã actori.l.nam poſtea.§.ſi.cũ l.ſeq.ſ.ti.proxi. Iſtud vero
rei eſtimatorium,de quo hic,non põt deferri niſi actori.l.videa-
mus.§.pen.in verbo,abſoluere,⁊ l.ſeq.⁊ l.ij ff.e. Secũda q̃ iſtud
iuramentũ nunquam defert̃,niſi a iudice.d.l.videamus.§ defer-
re.⁊ in §.pe.ff.eo. Illud vero põt deferri a parte parti in iudicio,
iudice approbante,⁊ ex cõuentione partiũ extra iudiciũ.l.iuſiu
randũ in prin.⁊ in l.admonẽdi.ſ.de iureiu. Tertia,q̃ iſtud iura
mentũ nunquam defertur, niſi reus ſit contumax, ⁊ in dolo.l in
actionib⁹,⁊ l.ij.ff.eo. Nã ſola culpa non ſufficeret. Quarta q̃ iu
ramentum non põt deferri,niſi circa rem principalem,illud ve-
ro circa oẽm litẽ.l.j.⁊ ſe.ſ.tit.prox. Quinta ſit,quod iuramentũ
de quo hic,non põt preſtari ſuper numis.l.numis.ff.e. Sed illud
bene poteſt preſtari.l.iuſiurandum.ſ.tit.j. Sexta ſit,quod iura-
mentum de quo tit.precedenti iudiciale, ⁊ voluntarium,debet a
iudice ſequi,⁊ nõ debet amplius querere vbi eſt preſtitũ.d.l.iuſ
iurandum.ita q̃ etiã non debet retractari ꝑ inſtrumenta noui-
ter reperta.l.admonendi.in fi.ſ.eo. Septima,q̃ cum iſtud iura-
mentũ ſit inductum mero actoris fauore,poterit illud recuſare
⁊ dicere. Uolo ꝓbare per teſtes.l.ſemper.§.hoc interdicto.ff q̃
vi aut clam. Bar.l.fi.ff.eo.ſecus in iudiciali,⁊ neceſſario.l.admo
nendi,⁊ l.manifeſte.ſ.ti.prox. Octaua ſit,q̃ ex iuramẽto,de quo
tit.precedenti oritur actio,⁊ exceptio l.nã poſtea.§.j.ſ.de iure-
iur.ſed ex iſto nulla oritur actio,vt eſt gl.in §.preterea quaſdã.
in verbo,ex arbitrio. Inſt.de ac. Ang.⁊ Ro in l.ij.ſ.ti.px.Bar.
in l.in actionibus.ff.eo. Bal.in aut.nouo iure.C.de iudi. Inno.in
c.ſuper eo.q̃ met.cau. Nona ſit differentia,q̃ iuramentum indi-
ciale,⁊ voluntariũ etiam defertur vbi intentatur iudicis officiũ,
Tex.eſt in l.ſi duo patroni.iuncta glo.ſ.tit.j. Secus in iſto:nã
habet locum vbi officium iudicis intentatur. Gl.eſt in l.harum.
in gl.fi.in fi.ſ.ſi ſer.vendic. Decima ſit differentia,quia iſtud iu-
ramentũ nõ competit fiſco,quinimo minores vires habet,quam
priuati. Gl eſt in l.quoties.in gl.fi.C.de exac.trib.lib.x.ſecus in
omni alio iuramẽto.l.iij.§.quecunq̃.⁊ l.eum qui.§ in populari-
bus.tit.pxi. Undecima ſit quod iuramẽtũ,de quo titulo prece-
denti,poteſt pupilio deferri,⁊ preiudicabit parti que detulit iu-
ramentũ.l.qui iuraſſe.in prin.ſ.ti.proxi. Sed iſtud nõ põt pu-
pillo deferri.l.videamus.ff.eo.⁊ hic Bar. aſſignat rationẽ. Duo
decima quod iſtud iuramẽtũ nũquã defertur contra heredẽ do-

loſum.l.alias.cum.l.ſeq.ſ.eodem. Sed illud, de quo titulo prece
denti, bene poteſt deferri.l.nam poſtea.§.fi.ſ.tit.proxi. Poteſt
tamen illud aduerſus quamcunque perſonam deferri, vt colligi
poteſt ex illo titu.

¶ Continua rubricam, vt in glo.

LEX I.

1 ☞ Non debemus inſpicere quod euenire poteſt, ſi ad id non eſt res naturaliter deſtinata.
2 Fideiuſſor an teneatur ad id, ad quod ex contumacia condemnatio creſcit.
3 Fideiuſſor de iudicio ſiſti, ⁊ iudicato ſoluendo in criminalibus non tenetur, ſi pena augeatur cōtumacia vel negatione partis.
4 Statuto ſtante quod pro maleficio tali imponatur certa pena quam ſi non ſoluerit, amputetur manus, quod ſi pena augmentetur per negationem vel quid ſimile ſufficiat ſoluere penam maleficij.
5 Cautela vt fideiuſſor in maleficijs teneatur, etiam ad augmentationem pene.

REM. Hec lex legitur duobus modis. Secū
dum primā lec.h.d. † Non debemus a
1 inſpicere qđ euenire poteſt ſi ad id nō eſt res na-
a turaliter deſtinata.* Glo.j.ponit caſum: ⁊ quod
* ait eadem gloſ.in princ.ibi, in re facienda, expo-
* ne, id eſt, in fideiuſſ.preſtanda.* ¶ Ad iſtam lec,
opp. ⁊ videt ꝙ debeamus inſpicere ꝙ euenire pot, vt l.qui bona.
§.j.ſ.de dam.inf. ⁊ ſ.loc.l.ſi qs domū.§.j. Sol. ibi res erat ad hoc
naturaliter deſtinata, hic ſecus. Solutionē huius brocardi tan
git hic Ful. ego plene dixi in l.inter ſtipulātē.§.ſacram.de ver.
obl. Secundo modo legitur in gl. in re iam facta, ⁊ h.d. Fideiuſ-
2 ſor † non tenetur in eo, ad qđ ex contumacia cōdemnatio creſcit.
h.d. Op. fideiuſſor de iudicio ſiſti lata ſentētia liberat.l.Grece.
§.⁊ poſt litē de fideiu. merito nō eſt dubium ꝙ non tenet. Reſp.
licet in prima lect. intelligat de fideiuſſore de iudicio ſiſti, in hac
ſcđa oportet intelligi đ fideiuſſore iudicatū ſolui, vt ſit aliqua du
bietas. ¶ Sed tūc op. ſtipulatio iudicatū ſolui cōmittitur in eo
ꝙ fuit iudicatū, vt l. iudicatū ſolui ſtipulatio.ſ.iudicatum ſolui.
Sol. intelligas ꝙ hic primo fuit cōdemnatus ad rem, in ſcđa ſen
tentia que fertur ſcđm naturam arbitrariaruz actionū fuit dā-
natus in eſtimatione ſcđm iuramentum in litem, quod fideiuſſo
ri non oberit. Ita loquitur hic. ¶ Opp. ꝙ affectio cōſideretur,
vt l.cum ſeruus manda. Sol. pꝑter affectionem ibi actio datur,
ſed hic pꝑter affectionem actio competens non augetur contra
b non contumacem. ¶ Vltimo notādus eſt[b] multū iſte tex. qui di
cit, Non enim res pluris fit propter hoc, ſed ex contumacia eſti
3 mabitur, ⁊c. Et ſic facit ad multa. † Nam in cauſis criminali. tota
die interueniūt fideiuſſores đ iudicio ſiſti, ⁊ iudicato ſoluēdo, ⁊
ſunt ſtatuta que dicūt ꝙ propter cōtumaciā, vel negationē pena
c augeatur, vtrum in illa pena teneat fideiuſſor? Et videt ꝙ nō:[c]
quia non eſt pena maleficij ſed pena cōtumacie ſeu negationis il-
lius illud augmētantis, ⁊ hoc per hunc tex. Itē dicūt ſtatuta ꝙ
4 pro tali maleficio † imponatur tanta pena, quā ſi ſoluere non po
terit, amputet ſibi manus, contingit ꝙ illa pena eſt augmentata
pꝑter negationē, vel pꝑter cōtumaciā in nō veniendo, vel in non
ſoluēdo, vtrū debeat ſoluere totū cū augmēto, vt euadat penaz
pſone, an ſufficiat ſoluere penā principalē ſine augmento? Et vr̄
ꝙ ſufficiat ſoluere penā maleficij per hunc tex. nō em̄ res, ⁊c. exa
d minaui plene hoc ſ.de publicis iudi ijs.l.ij. ⁊ dic vt ibi.[d] Sis ta
5 men cautus † quando tu facis ſcribi promiſſionem fideiuſſoris,
vt non ſolum dicas quod promittit ſoluere omnem penā, ⁊ oēm
cōdemnationem, que ſequitur ex maleficio illo, vel accuſatione,
vel inquiſitione, ſed addas vel ex proceſſu, ⁊ ſic videatur promit
* tere penā que veniret ex contumacia habita circa proceſſum.*

ADDITIONES.

a POMA. ¶ Nō debem⁹. Adde qđ no. Bal. in l.ſi nōdū.C.de fur.
ꝙ res denominatur ab eo pro quo eſt.l.ꝙ ſi forte.§.quid ergo.ſ.
de ſolu. Habes preterea notare, quod licet reus propter contu
maciam ſuam condemnetur vltra valorem, ⁊ pretium rei quod
tamen per hoc non cenſetur auctum pretium rei. De quo Bal.
in c.teſtimonium. col.vlt.de teſti. ⁊ in l.j. C.de confeſſ. Et de iſto
articulo, vide per Albe. vltra adducta hic per Alex.

b POMA. ¶ Notandus eſt. Aduertendum tū dum Bar. loqtur
generaliter de caſibus criminalibus, ꝙ debet intelligi de cauſis
criminalib⁹, vbi ingeritur pena pecuniaria, non autē ſanguinis:
in illis aūt non admittuntur fideiuſſores vt voluit Bart. in l.ſi
quis reum.ſ.de cuſt.reo. Itē aduerte, ꝙ Bar. hic in ſ.queſtio. vi
detur ſe confundere dū ſ.remittit ad l.iudicatū ſolui. dicens ꝙ
fideiuſſor, qui promiſit ſimpliciter de iudicato ſoluendo tenebit
ad totū id ad quod tenebitur reus, ⁊ vna proferetur tm̄ ſenten-
tia, ⁊ tamen hic in caſu vbi vna tm̄ profertur ſententia non vult
ꝙ teneatur ad penam, negationis ⁊ cōtumacie ad quā tamē reus
principalis tenetur vnde cogita. Et hoc etiam videtur ſenſiſſe
Alex. hic in fi.co, in fi. dum alleg. Fulg. Itē ⁊ in ſecundo videtur
minus recte loqui Bar. quia iſta lec.l. ſuper qua ſe fundat decla
rata intelligitur, vt gl. loquitur in fauorē eorum qui interceſſe-
runt, non aūt rei principaliter, de quo loquitur Bar. Sed con-
ſidera, quod iſta lex generaliter loquitur, licet glo. in fideiuſſori-
bus exemplificauerit, ⁊ quod Bar. pōderet eius actionis ratio
nem. Et ꝙ intellexit quantum ad euitandum penam amputatio
nis manus, non autem aliam penam, ⁊ vltimo ad cautelam Bar.
hic in fi. adde tex. in l.quero, ⁊ ibi Bart. not. vbi circa hoc poni-
tur alia cautela.ſ.loca. De his tamen vide Ioan. de Pla. in §.fi.
Inſti. de actio. que ex delicto naſcun. vel in §.furti autem, ⁊ pro
ſecunda cautela facit tex. in l.Grece §.⁊ poſt litem. in verſ. an er
go.ſ.de fideiuſſo.

c ¶ Qđ nō. Adde ſm Ful. ꝙ ſententia Bar. non vr̄ procedere qñ
vna ſententia tm̄ ferebatur, ⁊ in illa facta erat condēnatio etiā in
augmēto, vigore cōtumacie, vel inficiationis, ⁊ hoc q̄ſ ſequitur
Alex. cui adde, ꝙ Bal. ɔſ.cclxxxv. inci. ſtatuto cauetur videtur
tenere ꝙ fideiuſſor in criminali nō teneat de acceſſorio maleficij
niſi dictū ſit de omni cā q̄ ex iudicio naſci poſſet ibi, ⁊c. quid
an ſtāte ſtatuto, ꝙ a cōdēnatiōe maleficij non poſſit appellari
appellari poterit ab acceſſorijs precedentib⁹ occaſione male.
Adde etiā ꝙ Io. And. in ru. de fideiuſſo. in addit. ad Spe. for-
mat q. de illo qui dedit fideiuſſorem cōi pro maleficio p quo bo-
na fuerūt pub'icata, ⁊ vltra condēnatus in centū fuit principa-
lis, vt fideiuſſor nō teneatur in centū, ſecundum Albe. Prepo.
Vber. de bo. ſuper l.j.C.de fideiu. qđ limitat Io. An. niſi malefi
ciū fuiſſet in fraudādis rationibus cōis, ⁊ repertus fuiſſet debi
tor in illis centum plus quā aſcēderent bona, ⁊ idē qñ pro malefi
cio nō debebatur cōfiſcatio, ſed pena mille librarū, ⁊ bōa nō aſcē
diſſent niſi ad noningēta, qr fideiuſſor etiā teneret ad centum, in
quantū Alex. tāgit q. de cuſtode caſtri, qui dedit fideiuſſorē pro
certo tēpore: ⁊ poſtea fuit refirmatus ⁊ caſtro ſpoliatus, an fide
iuſſor teneat. Io. And. in addi. ad Spe. in ti. de fideiuſ. §.j. verſi.
illud in addit. vt ibi ſcripſi, dicit Lan. de Rāpo. hic diſputaſſe.
ibi late vide. an autem per compromiſſum factum per principa
lem liberetur fideiuſſor, vide Bal. conſi. ccclxxxvi. iiij. lib.

d POMA. ¶ Vt ibi. Vide Cepo. caut. ciiij. ad confirmationem vi
de Old. conſi. cij.

* CLAV. ¶ Proceſſum. Facit ad queſtionē de arbitro, qui fecit
litem ſuam, an teneatur parti leſe, ⁊ ad penam, in quā incidit vir
tute compromiſſi: de quo per Bald. in c.ne innitaris. de conſtit.

LEX II.

1 ☞ Iuratur in litem contra doloſum non contra culpoſum.
2 Intereſſe contra eum qui eſt in culpa, qualiter iuratur.
3 Intereſſe verum aliquo caſu probatur per iuramentum.

SI Iue noſtrum. Iſta lex pōt continuari
cū precedenti, ⁊ erit.§.
ibi, interdū, ⁊ poteſt nō cōtinuari, ⁊ non erit §.ibi, in-
1 terdum, ſed tm̄ ſi eſt §.h.d. Contra doloſum † iuratur
2 in litē, contra culpoſum nō.h.d. ¶ † Quero qualiter probet in
tereſſe cōtra eum, qui eſt in culpa? Dicit gl. per teſtes. q̄ dic, vt
l.j.C.de ſen. que pro eo ꝙ intereſt. Videbitis ſ.eod.l.in actionib.
* *Et ideo caute cōmuniter notarij ponunt in inſtrumentis, ⁊ de
omni damno, ⁊ intereſſe tibi credam ſine teſtibus, ſed ſolum tuo
ſimplici verbo, ⁊ iuramento. Et quid iſta verba operentur dic,
3 vt ſ.de ope.liber.l.ſi libertus ita iurauerit.* ¶ † Quero vtrū
verum intereſſe probetur aliquo caſu per iuramentum? Glo. di
cit ꝙ ſic, videbitis in d.l.in actionibus. Querit glo. quid ſi affe-
ctio partis eſt nota iudici. Dic vt in glo.

LEX III.

1 ☞ Iuramentum in litem affectionis non defertur in his, in quibus affectio non cadit: ſed iuramentum ad probandum verum intereſſe etiam extra rem.
2 In numis quando cadat eſtimatio.
3 Legis, numis. diſpoſitio habet locum in florenis ⁊ groſſis in omnibus que in genere ſuo functionem recipiunt.
4 Intereſſe extra rem quando habetur ratio.
5 Intereſſe extra rem habetur ratio lucri.
6 Stricti iuris in actionibus an preſtetur iſtud iuramentum veritatis in litem.

1 NVmis. In his † in quibus non cadit affectio
non defertur iuramentum in litem q̄
eſt affectionis, ſed defertur iuramentum in litem ad
probandum verum intereſſe, etiam extra rem, quando
circa rem non cadit.h.d. Diuiditur in partes duas, que patent
ex ſummario. Secunda ibi, niſi forte de eo. ¶ Not. quod dixi in
ſummario. veniamus ad apparatum, ⁊ aduertatis, quia nota.
lex eſt. ¶ Oppo.ſ.depo.l.j.§.in depoſiti. Solut. hic in depoſito
pecunie, ibi in depoſito aliarum rerum, in quibus cadit affe-
ctio, vt

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

2 ctio,vt in libꝛis,⁊ ſimi.¶ † Secundo opp.dicitur hic nūmoꝛum
eſtimatio eſt certa.Contra nummi non eſtimātur,vt l.ſi ita fide
iuſſoꝛem accepero quod ego decem.ĩ.de fideiu.Sol.expone,cer
ta eſt nummoꝛū eſtimatio,id eſt,ipſi nūmi certi ſunt,qui ſunt re-
rum eſtimatio,non autem ipſi nūmi eſtimantur per res, Ita di
cit gl.Certe iſtud dictū gl.habet locum ſolum in pecunia minu-
ta,ſed pecunia groſſa auri vel argenti bene eſtimatur per minu-
tam.¶ Quid ergo dicemus? Si eſſent depoſiti floꝛeni,habebit
ne locum iſta lex? Videtur qꝺ non,nam eoꝛum eſtimatio nō eſt
3 certa,imo creſcit,⁊ decreſcit,vt videtis tota die,dico † quod hec
lex habet locū in floꝛenis,⁊ in groſſis,⁊ in qualibet quantitate,
hoc eſt in omnibus que in genere ſuo recipiunt functionē,in qui
bus non cadit affectio, vt l.ij.in pꝛinc.ſ.ſi cer.pet. ⁊ ideo non eſt
neceſſaria expoſitio gl.hic facte, ſed tex. ſtat pꝛopꝛie,quia certa
eſt eſtimatio nūmoꝛū,licet poſſit creſcere,⁊ decreſcere in nūmis
groſſis:tū,quia in eis non cadit affectio,nō habet locum iſtud iu
ramentum,quod eſt affectionis, ⁊ ſic generaliter in omni quan-
* titate intelligit ſeq.gloſ.* ¶ Contra hoc oppo.aꝛ.ne quis eum
a qui in ius voc.l.pe.§.in eum.vbi agitur ad intereſſe ⁊ ſic ad quan
titatem,⁊ tamen iuratur in litem.Sol.hic loquitur quādo quan
titas ab initio fuit in obligatione,ibi quando obligatio quanti-
tatis ſucceſſit in locum obligationis ſpeciei,in qua cadebat affe-
ctio,vt dicā in l.in actionibus.ĩ.eo.¶ Contra hoc opp.qꝛ ſi non
cadit affectio,ergo nullo caſu pꝛeſtatur iuramentū in litē. Sed
contrarium dꝛ in hac l.ij.reſpon. Sol.in ij.reſpōſo non loquitur
de iuramento in litem,quod eſt affectionis:ſed de eo quod eſt ve
ritatis,ſcdm gl.¶ Sed cōtra ergo exceptio ſequēs nō eſt de re
gula.Sol.gl.ſubaudit,in pꝛin.non iuratur in litem ratione affe
ctionis vel alia ratione,tunc bene ſequitur exceptio,niſi,⁊c. Si
quis tamen vellet ſuſtinere quod etiam exceptio loquatur de iu-
ramēto affectionis,poſſet dicere quod in vltimo caſu lex loqua-
tur quando pꝛopter contumaciam nō reſtituentis,pignoꝛa ſunt
diſtracta, nam in illis pignoꝛibus cadebat affectio. Glo.tamen
iſtud non patitur,nam in litem iuratur ſolum pꝛopter dolū non
reſtituentis,ſed circa pignoꝛa non fuit dolus cōmiſſus,ergo non
poteſt intelligi de iuramento affectionis:loquitur ergo de iura
mento in litē quod eſt veritatis, vt videbitis in l.in actionibus.
§.plane.ĩ.eo.¶ Veniamus ad ſeq.gloſ.oppo.de intereſſe extra
rem non habetur ratio,vt l.ſi ſterilis.§.cum per venditoꝛem.de
4 act.emp.Sol.† ⁊ aduerte hic loquitur in nūmis,in quibꝰ non ve
nit intereſſe intra rem,ideo habetur ratio de intereſſe,quod eſt
extra rem.Hic eſt caſus hic,⁊ l.liber homo.in fi.de verb.obl.cuꝫ
ſua glo.⁊ l.ſi penam.eo.ti.⁊ ſecundum hoc licet pꝛincipiū huius
legis ſit generale ad omnem quātitatem pꝛopter rationē ſuam
non pꝛopter verba tex.tamen hic finis reſtringitur ad nummos
b tantum. In alijs enim quantitatibus puta in frumento,vino b ⁊
ſimilibus non habetur ratio intereſſe extrinſeci, vt l.contraria.
* *Sed quero quare magis venit intereſſe extrinſecum in quanti
tate,quā in ſpecie. Dic,quod ratio eſt:quia ſpecies intereſſe ex-
trinſecū poteſt habere:qꝛ eſſe poteſt certe rei intereſſe intrinſe-
cum pꝛopter moꝛam,vt ſ.ſi cer.pet.l.vinum.⁊ ĩ.de triti.l.in hac.
Sed in pecunia non reperitur intereſſe intrinſecum, qꝛ non cre
ſcit eius eſtimatio pꝛopter moꝛam:quia ſemper certa eſt,vt hic
dicitur,⁊ ideo in ea venit intereſſe extrinſecum : ne moꝛa debito
ris remaneat impunita. Ex hoc colligo,quod iuramētum in li-
tem non habet locum in ijs,in quibus eſt incerta eſtimatio. Et
ſic nihil aliud eſt iuramentū in litem,niſi pꝛobatio facta per cre-
ditoꝛē ſuper intereſſe ſingulari:quod eſt incertum.⁊ ſic iuramen
tum in litem non eſt iuramentū affectionis,ſed eſt iuramentum,
hoc eſt,pꝛobatio vtilitatis ſingularis, vt pꝛobatur in l.pꝛima.
§.curatoꝛes.vbi curatoꝛes,⁊ tutoꝛes iurant(ſi volunt)⁊ tamen
ignoꝛant affectionem,quā habet pupillus circa rem, ſuper qua
iuratur.ꝓ hoc facit, ⁊ bene hoc pꝛobat.ĩ.de appel.l.creditoꝛ.§.
iuſſus a iudice. Item ĩ.eo.l.inſtrumentis.⁊ l.fin.pꝛo hoc lex iſta,
ibi cū dicit:vt iuret quiſqꝫ quod ſua interfuit, ergo innuit,ꝙ in
alijs rebꝰ eſt de eo,quod intereſt.Sed ꝓ hoc,quod ſit iuramen-
tum intereſſe,ſeu vtilitatis,non affectionis,pꝛobatur C.de ſent.
que pꝛo eo,quod intereſt.ꝑfer.l.vnica,ibi hoc,quod re vera, ⁊c.
Sed contra hoc oppo.⁊ oſtēdo quod ſit intereſſe affectionis:vt
ſ.de rei vend.l.qui reſtituere.§.ſi vero.vbi agitur contra illum,
qui dolo deſijt poſſidere inquantum iuratur in litem ,⁊ contra
illum,qui per culpam tenetur ad intereſſe. Si ergo iuretur in li
tem,videtur quod pꝛopter aliud nō iuretur in litem,quam pꝛo
pter affectionem. Cum ille qui per culpam deſijt poſſidere , non
teneatur,niſi quanti ea res eſt,dic,quod non obſtat:quia vtrobi
que agitur ad intereſſe:ſed diuerſimode pꝛobatur intereſſe,ſcili
cet per veros teſtes:vt no.C.de ſent.que pꝛo eo quod inter.ꝑfe.
l.j.§.in alijs antē. Et quia iſta pꝛobatio certa reputatur,que fit
per teſtes(cum iura pꝛeſumant,ꝙ iſti teſtes nō deponant,niſi ve
ritatē:nam nō eſt veriſimile,ꝙ iſti pꝛo vtilitate alioꝛū peierent)
vocauit lex illud intereſſe,quāti ea res eſt,id eſt,intereſſe vtilita
tis:ſed quia per dolū quis aliquando deſijt poſſidere,pꝛobatur
tunc intereſſe per iuramentū,vt hic per creditoꝛē.Et iſta ꝓba-
tio eſt incerta:quia aliquoties creditoꝛ deierat:cuꝫ multi ſint,ꝙ
pꝛo pecunia deierant ad hoc,vt ſibi acquirant,vt de condi.inſti.
l.que ſub conditione.⁊ ita plerūqꝫ exceditur per creditoꝛē iurā
tem verum intereſſe:⁊ ita iurant, quāti ea res eſt:⁊ ideo nō fuit
auſa lex dicere , nec vocare iſtud iuramentū veritatis,vel vtili-
tatis.Et ſi dicatur,ꝙ ex quo plus eſt affectionis,dico,ꝙ ſi bene
⁊ ſcdm regulatum modum iuret, non iurabit pluſquam ſua in-
terſit:⁊ ſi plus iuret,caueat ſibi:qꝛ erit periurus.vnde hac ra-
tione,quam dixi ſ.vocatur iurm̄ in litem:⁊ non iuramentum ve
ritatis,ſeu vtilitatis:quāuis pꝛopꝛie ſit vtilitatis. Nec obſtat,
ſi dicatur,in quo ergo punit̄ dolus,ſiue cōtumācia nō reſtituen
tis:de qua in l.ij.§.interdū.verſi.cū vero dolus.ſ.eo.ti.Reſpō
deo,nō in maioꝛi eſtimatione,ſed ſolū in mō pꝛobandi. Nā illud
intereſſe ꝓbatur per teſtes,vel inſtrumēta : iſtud vero per iura
mētū in litē,certe in hoc ſatis punitur. Nec obſt.l.videamus.§.
iurare aūt.ĩ.e.vbi dicit in infinitū iurare licet;ergo videtur eſſe
de affectione. Nam illud qꝺ ibi dicatur,in infinitū,ponitur ideo,
vt oſtēdatur,ꝙ nullos habet fines determinatos a iure cōmuni:
ſed ſolū per iudicē taxat̄:⁊ in hoc diſcrepat ab intereſſe ſingula
ri,quod quidē certos fines habet a iure cōi. Nam non pōt exce-
dere duplum intereſſe cōis. Et etiam ꝙ deberet per teſtes pꝛo-
bari,vel inſtrumēta.C.de ſent.que pꝛo eo,qꝺ intereſt ꝑfe. Iſtud
vero per ſolum iurm̄ pꝛobatur. Nec obſt.ſi dicatur,ꝙ ratio affe
ctionis eſt habenda:vt ĩ.man.l.cū ſeruus.C.ſi ſer.exte.l.j.qꝛ qui
dā intelligūt iſtud male. Nā debet intelligi:vt ita qs ad agendū
admittat̄ ratione affectionis,qui alias nō admitteret̄:ſed ꝙ ra-
tione affectionis fiat maioꝛ eſtimatio,ꝙ alias fieret,nequaquā:
* ⁊ ſic intelligunt̄ pꝛedicte leges.* ¶ Quero,vtrum in hoc intereſ
c ſe c habeatur ratio lucri? Gl.hic vr̄ dicere † ꝙ non,text.videtur
5 velle contrariū in l.nō vtiq̃.§.nūc de officio.ĩ.de eo quod cer.lo.
quā gl.allegat ꝓ concoꝛdāti. Et iſta eſt vera,maxime hodie,per
l.j.C.de ſen.que pꝛo eo. Sed iuxta hoc quero,vos vidiſtis aliqua
6 lē dubitationē vtrū habeatur ratio lucri,vel nō. ¶ Quero,† de
bebas mihi dare cētū libꝛas tēpoꝛe quo floꝛenus valebat xl.ſol.
nūc floꝛenus valet l.ſolidos,⁊ ſic tūc habuiſſem ꝓ centū lib.l.flo
renos,nūc non poſſum habere niſi xl.an dicar perdidiſſe,⁊ dānū
paſſus eſſe,an vero nō acquiſiuiſſe? Dubiū difficile eſt,nō exami
7 no hic. Dixi tibi in l. Pau.de ſolu.¶ † Vltimo quero an in alijs
actionibus ſtricti iuris pꝛeſtetur illud iuramētū in litem qꝺ eſt
veritatis. Dicit gl.quod ſic contra doloſos,per hanc l.⁊ videbi
tis in l.in actionibus.§.plane.ĩ.eo.⁊ ibi plene dicam.

ADDITIONES.

* CLAV.¶ Seq.glo. Et iſtud habet locum,etiamſi pecunia debe
tur vt ſpecies,vt eſt gl.in verbo,permutationeꝫ.l.ſed ſi certos.
ff.de leg.j.tex.in l.j.§.ſi pecuniam ſacculo.ff.depoſi.

a POMA.¶ Hoc opponi. Pꝛo declaratione iſtius ſolu.vide que
ſcribit Bartolus in l.in actionibus.verſ.circa pꝛimum.in fi.in-
fra eodem. Sed tamen eſt aduertendum,qꝺ iſta ſolutio reſtrin
git textuꝫ in dicta l.penultima,quod ibi fuerit debitoꝛ in ſpecie
tantum,quod eſt pꝛo certo diuinare,⁊ niſi velimus dicere,quod
imo ſit neceſſe:ita intelligitur quod loquitur iſte textus de iura
mento in litem,quod non cadit niſi in ſpeciebus,vt hic eſt gloſſa.
Et de hoc vide Alex.in l.in actionibus.eo.tit.

b ¶ Vino. Et ex hoc infertur in pꝛactica,quod ex quo in frumen
to,⁊ ſimilibus quantitatibꝰ non habetur ratio intereſſe extrin-
ſeci, ſed tantum intrinſeci, quod ſi cum eſſem emphyteuta, ⁊ ha-
berem ſoluere ſingulis annis decem ſaccos frumenti, quos ſi nō
ſoluerem, caderem a iure meo , quod ſi illos decem ſaccos apud
te depoſuerim cum hoc, vt certa die qua volebam ſoluere cano-
nem, mihi reſtitueres, in qua interpellatus reſtituere noluiſti,
ſicque eo quod pꝛopter id ſoluere non potuerim,ceciderim a iu
re meo,quod tamen nō teneris ad iſtud damnum reſarciendum,
ex quo iſtud eſt intereſſe extrinſecum in frumento , ⁊ ſimilibus,
ideo non habetur ratio,vt hic per Bart.

c ¶ Intereſſe. Adde quod in mercatoꝛe , ſemper habetur ratio
lucri vt per Alexand.conſil.xij.in iij.volum. ⁊ conſil.cxcj.vltima
col.in ij.volumine.

LEX IIII.

1 ☞ Pupillus, vel eius mater non admittitur ad iurandum de
affectione in cauſa,que per tutoꝛem agitatur.
2 Tutoꝛ non cogitur pꝛeſtare iuramentum affectionis,ſed calum
nie ⁊ veritatis,ſi eam ſcit.
3 Periurium anceps quis non debet ſubire.
4 Tutoꝛ eſt quaſi dominus.
5 Iuramenti affectionis pꝛeſtandi per tutoꝛem foꝛma. num.6.
7 Adoleſcens quando equiparatur pupillo.

8 Adoleſcens iurare poteſt in litem, ⁊ de veritate interrogari.
9 Iuramentum in litem debet a iudice deferri, notarius tamen
poteſt deferre iudice mandante.
10 Iudicis in arbitrio eſt deferre vel nõ deferre iuramẽtũ in litẽ.
11 Iudex taxat quantitatem iuramenti.
12 Iudex poſt iuramentum preſtitum poteſt diminuere, ⁊ illud nõ
ſequi, ⁊ nu. 14.

1 VIdeamus. In cauſa que per tutorẽ agi-
tatur pupillus vel mater eius
ad iurandum de affectione nõ admittitur, tutor ⁊ cu-
rator nõ cogitur, ſi volens admittitur adultus etiam
admittitur. h. d. ¶ Oppo. de l. qui iuraſſe. in prin. ſ. ti. j. Sol. ibi
loquitur in iuramento, quod defertur a parte parti, vnde impu
tet ſibi qui pupillo detulit, hic in iuramento quod inuita parte
defertur. ¶ Secundo opp. mater poteſt eſſe tutrix, ergo poteſt
iurare ꝓ pupillo, vt in authen. matri ⁊ auie. C. quãdo mul. tute.
offi. fun. poteſt. Sol. hic loquiť quando mater non eſt tutrix. Et
ratio, dicit gloſ. quia credimus eas in infinitum iurare propter
amorem filiorum. Iſta ratio reprehẽditur per doct. quia ſi eſſet
vera idẽ eſſet quando eſſet tutrix. preterea maiorem affectionez
habet quis ad ſeipſum, quam mater ad filiũ, ſed pro ſeipſo quis
admittitur ad iurandũ: ergo ⁊c. Eſt ergo ratio, quia iſtud iura-
mentum defertur tantũ domino litis: ſed mater, quia non eſt tu
trix, nihil habet facere in lite: ergo, ⁊c. vt d. l. vulgo. j. eo. ¶ Ter
tio oppo. ⁊ videť tutorem cogendum, vt l. ij. §. qđ obſeruari. C. de
2 iur. cal. Sol. dicit glo. bene, ⁊ not. triplex † eſt iuramentũ ſcilicet
affectionis, ⁊ hoc tutor nõ cogitur preſtare, vt hic. Itẽ iuramen
tum calũnie, ⁊ iſtud cogiť preſtare tutor, vt d. §. quod obſerua-
ri. Item iuramentũ veritatis, ⁊ tunc ſi tutor poteſt ſcire verita
tem eque ſicut pupillus, cogetur preſtare, arg. l. generaliter. §. j.
C. de iureiu. ⁊ l. ꝑperandũ. §. penul. C. de iud. ¶ Opp. ⁊ videtur
ꝙ alienũ cõpendiũ quis debeat preferre ſuo. l. tutor. la ij. §. nõ eſt
audiendus. j. de adm. tut. Sol. fateor hoc quãdoqȝ, non tñ quod
3 per hoc † qs debeat ſubire anceps periuriũ, vt hic, anima eñ, ⁊c.
C. de ſacroſan. eccl. vt l. ſancimus. ¶ Opp. qđ tutor volens non
4 admittatur, qꝛ nõ eſt dñs. l. vulgo. j. e. Sol. † eſt quaſi dominus,
vt l. qui fundu3. §. ſi tutor. j. pro emptore. ¶ Opp. hic dicitur ꝙ
tutor hic preſtat iuramentum ad vtilitatẽ pupilli. Contra, iſtud
iuramentũ eſt affectionis j. ea. l. §. iurare. ⁊ l. in actionibus. ⁊ vi-
diſtis no. ſ. l. pxi. ſed hic dicit, ꝙ eſt vtilitatis: quare male. Sol.
fateor quod eſt affectionis continentis vtilitatem: nam propter
affectionem ſimplicem ſine vtilitate non augeretur condemna-
tio. Ita intelligitur hic, licet quandoqȝ daretur actio, que alias
non competeret, vt ſ. mandati. l. cum ſeruus. facit j. de bo. lib. l. li
bertus qui ſoluẽdo. Et ex hoc tex. ſic expoſito hic aſſumit gl. for
5 mam iuramenti quod preſtat tutor. † Iurabit enim pro quanto
ſeruus, pupillus, vel adultus nollet carere, nõ pro quanto ipſe
tutor vellet pupillũ non carere. Sed hoc non placet. Cum enim
pupillus affectionem non habeat, vt hac l. in prin. ⁊ l. qui iuraſſe.
6 ſ. ti. j. referẽdo ſe ad affectionẽ pupilli, deieraret. † Erit ergo hec
forma quod ipſe iurabit quod ſi ipſe tutor eſſet eius cõditionis,
cuius eſt pupillus, ⁊ eſſet in loco pupilli, nollet illa re carere ꝓ
tanto. Et iuramenti forma colligiť ex tex. l. cõtinuus. §. cu3 ita.
j. de verborum obli facit. j. de duob. reis. l. nemo eſt qui neſciat.
facit quod no. per doc. C. de ſent. que pro eo. l. j. in v. q. principali.
* *Vel ſecundum Oldr. iurabitur ſic quanti intereſt pupilli illa
re non carere: vel ſic, ſecundum Iaco. iurabiť pro quanto pupil-
lus non deberet velle carere illa re. Alius vero ad quem princi-
paliter intereſt habere illã rem, quam petit, iurabit ſic, Domine
iudex, per iſta ſancta Dei Euangelia ego nollem carere tali re,
quam peto a tali pro xx. libris, ⁊ ſic de ſimilibus: ſecundum qđ
* videbit quanti ſua intereſt illa re carere.* ¶ Opp. ⁊ videtur ꝙ
7 adoleſcens † equipararetur pupillo, vt l. ſi curatorem habẽs. C. de
in integ. reſtit. mi. Sol. Quidam diſtinguũt ſic. Aut adoleſcẽs
habebat curatorem, aut non. quod glo. non placet. Nam in iudi
cio adoleſcens de neceſſitate debet habere curatorem, vt l. cum ⁊
minores. C. ſi aduer. rem iudi. ⁊ l. contra pupillum j. de re iudic.
8 Sed licet curatorem debeat habere, tamen poteſt † in litem iu-
rare, nam poteſt de veritate interrogari. Ita habes hic, ⁊ nota.
in l. ij §. quod obſeruari. C. de iur. calum. in verbo, ſcire poſſunt.
* *¶ Quero, cum pupillus nõ poſſit iurare, nec tutor, vult iura
re, ⁊ mater non poteſt, quo poterit modo? quid iuris eſt? Re-
ſpon. certe iudex debebit eſtimare intereſſe extra rem, quanti iu
raſſet minor in tali cauſa. l. ſemper. §. in hoc interdicto. j. quod vi
* aut clam.*

§. Deferre. Hoc iuramentũ preſtatur iudice deferen-
te, non alio: ⁊ poteſt iudex taxare vſqȝ ad
quam quantitatem iuret, ⁊ ante, ⁊ poſt: poteſt etiam ex cauſa iu
* ramentum non ſequi. hoc dicit.* Nota ex hoc tex. ibi, oportet, ꝙ
iudex ad requiſitionem partis habet neceſſe deferre iuramentũ
in litẽ: cũ hec litera dicat, Deferre autẽ iuſiurandũ iudicẽ opor
tet. quamuis quidam dicant contrarium, per §. iurare. j. ea. l. ibi,
⁊ quidem in arbitrio, ⁊c. ſed non dicit, in eius voluntate. at qui
inter arbitrium, ⁊ volũtatem magna eſt differentia, vt notat gl.
in l. fideicommiſſa. §. quanquam autem fideicommiſſum. j. de leg.
* iij. in verb. arbitrium. per illum tex. ⁊ ibi plene dixi.* ¶ Oppo.
⁊ videtur ꝙ imo poſſit deferre pars. l. iij. in princ. ſ. titul. j. Sol.
aliud in iſto iuramẽto, aliud in illo, dicit gl. ⁊ ſecundũ hoc vide-
tur ꝙ parte deferente non valeret iuramentũ in litem. Et ſatis
puto verum recte intelligendo. nam pro quanto nollet quis re
carere, non eſt contentio, nec de hoc litigatur merito ſi pars de-
fert iſtud iuramentum ſimpliciter, nihil refert. Sed ſi in dela-
tione adijceretur, volo condemnari ad illam quantitatem quam
iuraueris, tunc valeret, vt ſ. titu. j. l. ſi quis cum debitore. Tene
a menti iſtum tex.[a] † quia tale iuramẽtum debet deferri a iudice.[b]
9 ⁊ ſic non ſufficeret ſi deferretur a notario, niſi faceret iudice mã
b dante, ⁊ preſente, tunc enim iudex videtur facere, vt l. ſi libellus. §.
ſed ⁊ ſi is. infra de furtis. ⁊ l. ſi procuratori preſentis in verbo,
rum obligatio.

ADDITIONES.

a POMA. ¶ Iſtum tex. Vide Felin. c. tuis qõnibus. de teſt.
b ¶ A iudice. Adde tu Lanfran. in c. quoniã contra falſam
teſtium depoſitiones. ⁊ verſi. xv.

10 §. Iurare. Iſtũ §. ſummaui cũ precedẽ. ¶ † No. q̃ eſt
in arbitrio iudicis deferre vel non deferre
iuramentũ in litẽ, licet tñ hoc ſit, puto qđ quis poſſit hoc pete-
re, ⁊ iudicis officiũ ſuper hoc implorare, vt ſ. ea. l. verſi. ſi tñ. vbi
tutores, ⁊ curatores petunt ſe admitti. facit ad hoc j. l. proxima.
11 ¶ † Not. ſecũdo ꝙ iudex poteſt taxare quantitatem iuramenti.
12 Tertio † ꝙ etiam poſt iuramentũ preſtitum poteſt diminuere, ⁊
illud nõ ſequi. ¶ Oppo. ꝙ nõ poſſit taxare. l. qui reſtituere. ſ. de
rei vendic. Solu. nõ taxatur a lege, vt ibi, ſed a iudice ſic, vt hic.
¶ Oppo. ꝙ infinitas nõ euitetur vt l. ſi ita. j. de fideiuſ. Solu. de
13 hoc † plene dic vt no. per Cy. C. de ſent. que pro eo ꝙ int. l. j. in pri
ma oppoſitio. ⁊ per Dy. in l. qui bona. §. fin. j. de dam. infec. ⁊ ibi
pleniſſime dixi. ¶ Oppo. ⁊ videtur ꝙ poſtquam eſt iuratum de
beat omnino ſequi. vt l. nam poſtea. §. j. ⁊ l. ſi duo patroni §. ide3
Iulianus. ſ. tit. j. Solu. ibi loquiť in iuramẽto volũtario, ⁊ iudi
ciali, ꝙ poteſt quis nõ ſequi poſtea repertis probationib⁹. ſ. ti.
14 j. l. admonendi. ¶ Oppo. ⁊ videtur † ꝙ poſt iuramentũ preſtitũ
non poſſit taxare, vt in auth. de iud. §. oportet. ⁊ C. de iudic. aut.
poſt iuſiurãdũ. Plures ſolutiones dãtur, ſed illa eſt vera q̃ ibi
loquitur de iuramento veritatis, per quod quis iurat ſe totẽ ex-
penſas feciſſe, vnde ſi iudex poſtea taxaret, redargueret eum de
periurio, vel faceret ei iniuſtitiam. Hic loquitur de iuramento
affectionis, vnde poſt tale iuramentum poteſt taxare, non enim
* redarguit eum de periurio, ſed de inordinata affectiõe.* Quia
poteſt eſſe, ꝙ in tãtum affectionem habeat, licet non ſit iuſta af-
fectio: ⁊ ideo poteſt hoc reuocare ante ſententiam: item poſt, ſi
poſt ſententiam preſtetur. Sed ſi ſententia poſt ſacramentum
* ſequatur, non poteſt retractari: quia ob dolum iurantis eſt.*

§. Ex culpa. Contra eum qui eſt in culpa, non iura-
tur in litem. hoc dicit. ¶ Oppo. de l. ij.
C. eo. Solue. vt in contrario.

LEX V.

1 ☞ Lata culpa non iuratur in litem.
2 Tutele in actione ob latam culpam contra tutorem iuratur in
litem, ⁊ numero 13.
3 Iuramentum affectionis in litem vt deferatur, quatuor princi-
paliter attenduntur. ⁊ nu. 12. ⁊ 17.
4 Iuramentum affectionis in litem quando habeat locũ in actio-
nibus bone fidei.
5 Iuratur in litem in actione ex empto.
6 Iuramentum affectionis in litem habet locum in actione in rem,
⁊ actione ad exhibendum.
7 Hypothecaria in actione ⁊ in alijs in rem, que non dantur ra-
tione pleni dominij, iuratur in litem.
8 Arbitrarijs in actionibus quando habeat locum iuramentum
in litem affectionis.
9 Actio arbitraria dicitur propter multa in quibus vertitur iu-
dicis arbitrium, ⁊ nu. 11.
10 Actio omnis in qua res non reſtituitur ad mandatum ſeu pre-
ceptum iudicis dicitur arbitraria.
14 Dolus in quo debeat eſſe commiſſus ad hoc vt deueniatur ad
hoc iuramentum, ⁊ quando.
15 Iudici non parere circa reſtitutionem rei, vel facere quo minus
pareri poſſit, idem eſt.
16 Bonefidei in actione quãdo dolus ceſſat in non parẽdo iudici,
quia

quia forte res vendita extat, iuratur in litem, ſecus in actionibus arbitrarijs.
18 Iuramentum in litẽ affectionis in actionibus arbitrarijs preſtatur poſt ſententiam, in bone fidei poſt litis conteſtationem. ⁊ num. 20.
19 Arbitrarijs in actionibus feruntur due ſententie.
21 Defuncti ob dolum quando iuretur in litem contra heredem, ⁊ num. 25.
22 Iuramentum in litem veritatis quando preſtari poſſit, ⁊ quando locum habeat.
23 Depoſitum ſardellum ſi non reſtituitur, vel reſtituitur diſſigillatum, iuratur in litem de veritate.
24 Iuramento veritatis delato, an iudex taxare poſſit anteꝙ iuret.
26 Appellari an poſſit ab iſto iuramẽto in litẽ, vel eius delatione.

In actionibus. In actionibus in rem arbitrarijs, ⁊ bone fidei iuratur in litem ſcd̃m taxationem iudicis ob dolum tantum: in alijs autem actionibus ſtricti iuris non iuratur in litem, niſi quãdo alia vera eſtimatio probari non poteſt. hoc dicit, cuz
4 l. ſeq. Diuide in duas partes.* Quero, nunquid contra contumacem in non parendo iudici in ijs, que veniunt iudicis officio poſſit iurari in litem? glo. eſt notabilis (ſi eſſet vera) quod non: niſi veniant iure actionis: vt l. harum actionum. §. ſi ſer. vendic. in glo. in verbo, abſoluetur. circa fin. dic vt ibi dixi in vlti. nota. verſ. ſed hoc videtur. Et ideo quia ille, qui eſt contumax dicitur eſſe in dolo. vt ĩ. de reg. iur. l. non poteſt dolo. contra talem iuratur in litem, vt ĩ. dicam: in alijs vero actionibus ſtricti iuris non iuratur in litem: niſi quando alias vera eſtimatio probari non poteſt. Et que ſint actiones bone fidei, habes Inſtit. de actio. §. actionum autem. omnes autem preter ibi enumeratas ſunt ſtricti iuris. Que autem ſit differentia inter actiones bone fidei, ⁊ ſtricti iuris: not. in c. cum venerabilis. extra de except. in gloſ. in verbo, bone fidei. Uide hũc tex. ibi, nec deferre, ⁊c. ſcilicet niſi ſit petitum per actorem, ⁊ ſubſit iuſta cauſa: quia tunc neceſſario tenetur, vt ſ. l. proxi. §. iurare. Circa iſtum §. vide que dixi, de lega.
ij l. qui concubinam. §. ſi edes.* ¶ † Primo loquitur de iura-
1 mento in litem quod eſt affectionis. Secundo de iuramẽto in litem quod eſt veritatis. Secunda ibi, in verſi. plane. Item prima ſubdiuiditur: q2 primo ponitur in quibus actionibus iuratur. Secundo quod ſit officium iudicis in delatione iuramẽti. Tertio quod ſit eius officium poſtquã eſt iuratum. Quarto ob quã cauſam deferatur. Scd̃a ibi, ſed iudex. Tertia ibi, itẽ ⁊ ſi. Quarta ibi, ſed in his. ¶ Primo opponitur ꝙ nõ debeat vocari actio in rem, ſed petitio, vt ĩ. de actio. ⁊ obli. l. actio in perſonam. Sol. hic loquitur improprie. Sed quero quid in alijs actionibus in rem, vt hypothecaria, Publiciana, ⁊ ſimilibus. Gl. dicit idez, ꝙ examinabo vobis. ĩ. ¶ Secundo quero vtrũ in actione ex empto iuretur in litẽ? Glo. dicit ꝙ ſic, ⁊ dicit ꝙ hec fuit opi. Hug. ⁊ no. in ſumma huius ti. C. eo. Sed certe ibi no. contrariũ, quid iuris ſit, ĩ. dicam. ¶ Uenio ad ſecundam ⁊ tertiam particulam, ⁊ illaz examino, vt dixi ſ. l. proxi. §. pe. Uenio ad verſ. ſed in his. ¶ Et
2 opp. † ꝙ ob latam culpam debet in litem iurari, q2 dolo comparatur, vt l. quod Nerua. ĩ. depoſiti. ⁊ l. ſ. §. j. ſ. ſi menſ. fal. mod. dixerit. Sol. Quidam hoc fatentur gl. tenet contrariũ, ⁊ dicit qđ hic eſt vnus de caſibus in quibus lata culpa dolo non equiparatur, ⁊ bene dicit, ⁊ ponit etiam alios caſus, in quibus lata culpa dolo non equiparatur quam vide, q2 eſt not. Plenius quã alibi examinabo in l. quod Nerua. ĩ. depo. tãgit gl. in l. ſi mora. ſoluto matrimonio. ⁊ ibi dixi, ⁊ ĩ. ſi qs teſtamen. liber eſſe iuſſus fue-
a rit. l. j. §. j. ⁊ ibi pleniſſime dixi. Uide gl. ⁊ eã not.[a] ſuper ver. non etiam ob culpam. ⁊ ibi comparatur; ergo, ⁊c. ¶ Op. quod etiam propter culpã iuretur in litẽ, vt C. eo. l. is qui. ⁊ l. alio. Sol. ſpeciale eſt in actione tutele in qua contra tutorem iuratur in litem ob latam culpam, ⁊ leuem, contra heredem vero eius ob dolum, ⁊ latam culpam, vt in legibus contrarijs. In alijs actionibus ſecus, vt hic. ¶ Uenio ad verſi. plane. ⁊ antequã intrem in cõtra. glo. Primo quero, cui aduerſetur hec dictio, plane? Dicunt quidam ad principiũ legis vbi videtur iurari in litem in actionibus bone fidei, ⁊ in arbitrarijs, hic vero loquitur in ſtricti iuris actionibus, quaſi dicat. Actiones arbitrarie non ſunt ſtricti iuris. Hoc nõ placet gl. hic, ⁊ Inſt. de act. §. preterea. Nam cũ arbitrarie non ponant̃ in §. actionũ. Inſt. de act. cõſtat ꝙ non ſunt bone fidei, vnde aliĩ dicũt ꝙ aduerſatur ad principiũ Lege alio modo, Dictum eſt in actionib. bone fidei iurari in litẽ, hic loquit̃ de actionibus arbitrarijs que ſunt ſtricti iuris, ⁊ in actionibus ſtricti iuris, q̃ nõ ſunt arbitrarie, ⁊ iſta eſt vera lec. ¶ Iſtis expeditis oppo. ⁊ videtur qđ alias, quam in iſtis caſibus in actionibus ſtricti iuris iuretur in litem, vt ſ. ne quis eum qui in ius voc. l. penult. §. j. Solu. dicit glo. fateor quod regula eſt, quod in actionibus ſtricti iuris nõ iuratur in litem. Fallit in tribus caſibus, qui hic ponuntur in glo. Fallit etiam in caſu huius verſi. plane. ſecundum quoſdam. Sed Azo. ⁊ gl. hoc non tenent, dicunt enim quod hic non loquitur de iuramento in litem quod eſt affectionis, ſed de iuramento veritatis. Simile in l. cum furti. ĩ. eo. ⁊ C. vnde vi. l. ſi quando. Et iſta opi. eſt vera, vt ĩ. oſtẽdam. ¶ Pro declaratione ergo huius materie debemus videre primo de iuramento in litem quod eſt affectionis, quando ⁊ in quibus caſibus locum habeat. Secundo de iuramento in litem, quod eſt veritatis, de quo loquitur iſte verſi. plane.

3 Circa † primum quatuor principaliter ſunt attendenda. Primo natura rei petite, quod in eam cadat affectio, alias hoc iuramentum non poſſet deferri. arg. l. nummis. ſ. eo. ⁊ ideo. ſi quidem petatur ſpecies non poteſt habere locũ hoc iuramentũ ſi alia conueniant, que dicam ĩ. Ita loquuntur quaſi
b omnes leges que loquuntur de iuramẽto in litem.[b] Idem puto ſi petatur factũ, ꝑ hoc tex. cũ gl. no. ſ. ſi. reg. l. iij. §. ſed ⁊ ſi quis. Si vero petatur quantitas tũc ſi quidẽ quãtitas ab ipſo initio fuit in obligatione, non habet locum iuramentũ in litem, vt dicã in l. nummis. Si vero illa obligatio ad quantitatẽ ſucceſſit in locum obligationis certe ſpeciei, poteſt habere locum iuramentũ in litem, ſi circa illã primã obligationẽ dolus eſt directo cõmiſſus. l. pen. §. j. ſ. ne quis eũ qui in ius vocatus. Sed ſi circa illud non eſſet dolus directo commiſſus, tunc ſecus, vt no. per glo. ĩ. in
c d. l. nummis.[c] Secundo conſiderandum eſt quod natura intẽtate actionis hoc patiatur, qđ eſt in tribus caſibus, ſi eſt actio bone fidei, ſi eſt actio in rem, itẽ ſi eſt actio arbitraria, vt hic in pñ. ⁊ Inſt. de acti. §. preterea. Examinemus modo iſta ſingulariter.
4 primo dixi quod habet † locum in actionibus bone fidei. Hoc intellige in directis, ſecus in contrarijs, vt l. ei apud quem. ĩ. depoſi. ⁊ ibi ratio patet. Itẽ hoc habet locum indubitanter quãdo per actionẽ bone fidei petitur quod reſtituatur illud quod a me ad te peruenit. l. iij. §. in hac. ĩ. com. ⁊ l. j. §. in depoſiti. ĩ. depoſ. ⁊ l. ſi cui. §. j. ĩ. loc. Idem ſi peto mihi reſtitui tanquam pertinẽs ad me, vt in peti. heredi. l. ſed ⁊ ſi lege. §. hec verba. de peti. here. ⁊ l. ſi poſſeſſor. §. ſi. eo. ti. Sed ſi peto aliquam rem tanquam mihi debitã, vt
5 actione ex empto, † tunc eſt dubium. Nam quidam dicunt qđ in illa actione non iuratur in litem, ſed liberatur quis preſtãdo verũ intereſſe. l. j. in prin. ĩ. de act. em. Et iſtã opi. tenet Azo. in ſumma. Hug. tenet contrariũ cuius opin. videtur glo. hic inherere. Ueritas eſt quod diſtinguemus, aut quis habet facultatem rei tradende ita quod ad id poterat preciſe cogi: ⁊ tũc poſſit iurari in litem, quia cõmittit dolũ in nõ tradẽdo, ⁊ natura actionis hoc patitur, q2 bone fidei. Ita loquit̃ opi. gl. hic poſita. Si vero non habet facultatẽ rei tradende, tũc liberatur preſtãdo verũ inter-
d eſſe, nec dicitur dolũ cõmittere. Ita loquitur opi. Azo.[d] Scd̃o
6 habet locum in actione in rem, † ⁊ ad exhibendũ: vt dicit hic tex.
7 ¶ Quero vtrum habeat † locũ in hypothecaria, ⁊ in alijs in rez que non dantur ratione pleni dominij? Reſpondeo ſic in omnibus, vt ĩ. de pig. l. ſi fundus. §. in vẽdicatione. ⁊ Inſti. de ac. §. preterea. Et iſtas leges alle. gl. in l. harũ. in fi. ſ. ſi ſer. ven. ⁊ l. eũ q.
8 §. in publiciana. ſ. de public. † Tertio habet locũ in arbitrarijs,
9 ⁊ hic eſt aduertendum. Nam arbitraria † actio dr̃ propter multa in quibus vertitur iudicis arbitriũ, vt Inſti. de act. §. preterea. hic autem hoc ſolũ eſt aduertendũ, in quibus vertatur arbitriũ iudicis, vt deferat iſtud iuramentũ in litẽ, quod eſt affectionis. Ad quod dico ꝙ tex. in d. §. preterea. ponit exẽplũ in actione de
e dolo, quod met. cauſ. ⁊ ſi q̃ ſunt ſimiles. Ego do vnã regulaz,[e] ꝙ
10 omnis actio in qua res nõ reſtituitur ad mandatũ iudicis, † ſeu ſecundum preceptũ iudicis dr̃ arbitraria, vt iudex habeat poteſtatem deferendi iur̃m in litem, ⁊ ſecundum id condemnandi, ſiue ſit actio ſtricti iuris perſonalis, ſiue in rem, ſiue quecũque. Hic eſt tex. in l. qui reſtituere. in fi. ſ. de rei vendica. Et pro, tãto poſſumus dicere quod tex. in l. tenetur. §. j. ĩ. ſi quid in frau. patr. ⁊ l. ſi cum dos. §. j. ĩ. rerũ amo. ⁊ l. hoc edicto. ĩ. de publica. loquuntur de actionibus arbitrarijs. ⁊ omnes illas poſſumus appellare arbitrarias, ſi ponimus iudicẽ primo precepiſſe rem reſtitui, ⁊ poſtea per contumaciã partis deueniri ad iuramentũ in litem.
11 † Nam arbitraria dicitur propter iudicis arbitriũ, quod habet circa actionem propter aliquod extrinſecus accidens preter naturam actionis, vt propter adiectionẽ loci, vt videbitis ĩ. de eo quod cer. lo. vel propter alias qualitates, vt d. §. preterea. Sed hic illud quod accidit, quod inducit arbitriũ iudicis eſt, q2 eius precepto nõ paretur, vt d. l. qui reſtituere. in fi. ⁊ ideo etiã actio de dolo nõ eſſet arbitraria, ſi poneremus reum non reſtituere rẽ abſq3 contẽptu iudicis, vt l. arbitrio. in prin. ⁊ §. j. ſ. de dolo. Et ſecundum hos caſus, qui ponũtur hic in gl. in quibus dicit quod fallit hec regula quod iuratur in litem, licet nõ ſint actiones arbitrarie, nõ dicit verum, quia imo in caſibus illarum legum ſunt actiones arbitrarie ſecundum regulam predictam, ⁊ hoc eſt verũ in ſecũdo caſu, ſcilicet in l. tenetur. §. in actione. ſi quid in frau.

pa. ⁊ in l. ſi cu3 dos. §. j. j. rer. amo. In primo vero caſu, q ponitur in gl. recte dicere poſſumus ꝙ fallit in l. pen. §. j. ſ. ne quis eũ qui in ius voc. Nam ibi quis nõ cõtẽpſit preceptum iudicis ſibi factum de reſtituendo, ⁊ tamen in illa actione iuratur in litem. Eſt autem ratio ſpecialitatis, ſcilicet cõtempta authoritas iudicis propter rigorem iudicij ſeruandum, vt gl. dicit. In tertio vero caſu, in quo quidam dicebant regulam fallere, glo. reprehendit, ⁊

f bene, vt j. dicam.[f] † Tertio debet cõcurrere vt deueniatur ad iu

12 ramentum in litem, quod eſt affectionis, ſ. vt dolus aduerſarij intercedat, vt ſ. l. ij. ⁊ l. prox. in fi. ⁊ in hac l. verſic. ſed in his. Fallit

13 † in actione tutele, in qua iuratur propter culpã, vt ſ. dixi. Sed

14 hic eſt aduertẽdũ quãdo † ⁊ in quo debeat eſſe commiſſus dolus ad hoc, vt perueniatur ad hoc iuramentum. Reſpondeo aut loquimur in actionibus ſtricti iuris arbitrarijs tm̃, ⁊ tunc aut dolus fuit commiſſus tantum ab initio contracte obligationis, ⁊ ex poſtfacto nõ parendo iudici circa rei reſtitutionem ⁊ non eſt dubium quod poteſt iurari in litem. Aut cõmittitur dolus in non parendo iudici, vel faciendo quo minus pareri poſſit: ⁊ idem, qꝛ iuratur in litẽ: vt l. q reſtituere. in fi. ſ. de rei ven. ⁊ Inſti. de act. §. preterea. Aut dolus fuit commiſſus ab initio non tamen committitur in non parendo iudici, vel faciendo: ⁊ tunc nõ poteſt iurari in litem, ſiue res extat forte vendita ſine dolo malo, ſiue eſt perempta, vt l. arbitrio. in princ. ⁊ §. j. ⁊ quod ibi not. ſ. de dolo. Ratio eſt qꝛ illud propter quod datur iudici arbitrium in iſtis actionibus, eſt quia doloſe eius ſententie non paretur. Sed hic ceſſat iſte dolus, ergo ceſſabit officium iudicis ſeu arbitrium, vt

g d. l. arbitrio.[g] Si vero loquimur in actione bone fidei, tũc ſi po

15 nimus ab initio dolum eſſe commiſſum, ⁊ etiam † in non parendo iudici circa reſtitutionem, ſeu etiam in faciendo quo minus pareri poſſit, quod pro eodem accipe in tota iſta materia, tunc ſine dubio poteſt iurari in litẽ. l. ſi cui. §. j. j. loca. ⁊ l. ſed ⁊ ſi lege. §. hec verba. de petitione heredi. ⁊ l. j. §. in depoſiti. j. depoſi. l. iij. §. in hac. infra commod. Sed ſi ponamus dolum ſolum eſſe commiſſum ab initio, vt in male fidei poſſeſſore hereditatis: ſed ſolum ceſſare in non parendo iudici, quia forte res eſt mortua, tũc non iuratur in litem. l. ſi poſſeſſor. §. fina. ſupra de petitione hereditatis. Et in his omnibus eſt idem in actionibus ſtricti iuris, quod in actione bone fidei, vt videtis quantum ad hoc. Sed ſi

16 poneremus † dolum ceſſare in non parẽdo iudici forte quia res eſt vendita ⁊ extat, tunc in iſtis actionibus bone fidei iuraretur in litem. d. l. ſi poſſeſſor. §. fin. Et in hoc differunt ab arbitrarijs,

h que ſunt ſtricti iuris, qꝛ in hoc caſu nõ iuraretur, vt dixi.[h] Ratio, quia in actionibus bone fidei datur iudici arbitrium in eo, quod equum eſt ex natura actionis: vt in §. bone fidei. Inſtit. de act. ⁊ §. actionũ. ſed ſi res extat, equum eſt quod reus, qui ab initio fuit in dolo, cuius facto actor perdit rem ſuam, puniatur ſecũdum eſtimationem actoris. Iſta autem equitas ceſſat re perempta, qꝛ etiam perijſſet penes actorẽ, ⁊ ideo tunc non deuenit

17 ad iuramentum in litem. † Quarto,[i] ⁊ vltimo requiritur, quod

i cõcurrat habilitas perſone iurantis, ſcilicet quod ſit dominus litis, vel quaſi dominus, ⁊ quod ſit pubes, vt j. eo. l. vulgo. ⁊ ſ. e. l. videamus. in prin. §. j. ⁊ his quatuor cõcurrentibꝰ poteſt iudex deferre iuramentũ in litem premiſſa taxatione vel nõ, vt hic, ⁊ ſ.

18 l. proxima. §. deferre. ¶ Modo quero † circa iſtud iuramẽtum, quãdo debeat deferri? Rñ. Dicit Gulie. poſt litis conteſtationem ſicut cetere probationes fiunt poſt litis conteſtationẽ. Tu dic clarius in actionibꝰ arbitrarijs, ⁊ in rẽ, preſtat̃ ſemper poſt ſententiã, qꝛ tunc arbitrarie ſunt quando contempſit pars parere iudici, vt d. l. q reſtituere. in fi. ⁊ l. arbitrio. in pñ. ⁊ §. j. de do

19 lo. Et ideo † dicunt gl. in arbitrarijs duas ferri ſententias, vt l. ſi cum exceptione. §. hec autẽ actio. ſ. quod metus cauſa. In actio

20 nibus † vero bone fidei fateor quod preſtatur poſt litis cõteſta. quia ante omnia debet precedere quod probetur dolus non reſtituentis vt hac lege, ⁊ ſ. eo. l. j. Sed illa probatio fit poſt litem conteſtatam: ergo ⁊ iuramentũ hoc preſtabitur ante ſentẽtiam, quia in actionibus bone fidei vna ſententia tantũ debet ferri, vt

21 not. in l. j. in princ. de act. empt. j. ¶ Secundo quero vtrum † ob dolum defuncti iuretur in litem cõtra heredem? Reſpon. ſi quidem reus deceſſit ante litem conteſtatam, non iuratur cõtra heredem. C. eod. l. ij. ⁊ iij. ⁊ quaſi per totum. Si vero deceſſit poſt litem conteſta. tunc aut loquimur in actionibus bone fidei, aut in actionibꝰ ſtricti iuris. Si in bone fidei, tunc ſi quidẽ ille dolus, vel illa culpa, in caſu, quo iuratur propter culpam fuit cõmiſſus ante litem conteſta. iurabit contra heredem. l. pen. C. eo. vt puta ſi reus hominem debitum ante litis conteſta. occidit. Ad quod facit l. arbitrio. §. j. cum gl. ibi poſita. Si vero ponas dolum eſſe commiſſum poſt litis conteſt. tunc ex eo non iuraretur in litem contra heredem, arg. l. eius qui delatorem. j. de iure fiſci. Si ve

k ro[k] loquimur in actionibus ſtricti iuris arbitrarijs, tũc reo defuncto ante ſententiam nõ videtur qd poſſit iurari ex eius dolo contra heredem. Ratio, qꝛ non eſt commiſſus dolus, qui dat iudici arbitriũ in deferendo iſtud iuramentum, cum committatur ſolũ in non parẽdo iudici, vel faciendo quominus pareri poſſit,

* vt dictum eſt.[k] Iuxta iſtã materiã quero, iuratũ eſt in litẽ contra aliquem: poſtea vult penitere quia non obediuit ſentẽtie iudicis, ⁊ vult tradere rem, ⁊ non ſtare iuramento in litem, nunquid poteſt? videtur, ꝙ ſic: quia licet ſit iuratum, non ſemper ſtatur ſacramento. vt hac l. ⁊ ſ. eo. l. videamus. §. pe. ⁊ ita ſacramentum non obſtabit. Dic contra, ꝙ poſt iuramentum non poteſt, ſicut nec poſt ſententiã. ſ. quod met. cau. l. ſi cũ exceptione. §. j. verſi. ſi [illegible] tis enim per glo. ibi in verb. reſtituendi a cõtrario ſenſu. Tum quia non puniretur contumacia, que punienda eſt. ſ. ſi quis ius di. non ob. l. vnica. j. eo. l. ſi tutor. ibi, cũ ⁊ cõtumacia punienda ſit. ⁊ ꝓ hoc ꝺ fur. l. q ea mẽte. ad Treb. l. nã qd ad ius. §. q cõpulſus. Tũ etiã quia dominus habet electionẽ, an auferatur res manu militari, an iuretur in litem. not. ſ. eod. l. videamus. in fi. ſ. de rei vendi. l. qui reſtituere. item hoc probatur. l. ſi quis [illegible] conductionis. C. loc. per gloſ. ibi in verb. reſtituere. C. vnde vi. l. [illegible] Non obſtat. l. videamus. §. pen. quia verum eſt, ꝙ auditur [illegible]

* denti cauſa: non quando per contumaciam, vel dolo [illegible]

Uenio ad ſecundum iuramentum in litem, quod eſt veritatis, ⁊ non affectionis, ⁊ in hoc [illegible] intellectus iſtius verſi. plane. Dicebat enim Guar. [illegible] quimur de iuramento affectionis, ⁊ ideo eſt ſpeciale in homine mortuo, ſecus eſſet in alijs ſpeciebus. Aſſignat rationem [illegible] dic vt in glo. quod homo mortuus non eſt ad aliquem vſum, ſecus in alijs ſpeciebus. Iſta lect. eſt falſa. Primo in eo quod dicit, ꝙ eſt ſpeciale in homine mortuo male dicit, quia tex. in fi. loquitur generaliter de re, que non extat, ⁊ rei appellatio generalis eſt, vt l. j. in fi. ſupra ſi cert. petatur. Item quia ſi poneremus bouem eſſe combuſtum ita eſſet ad nullũ vſum, ſicut homo mortuus. Item dicit gloſſ. male in eo quod intelligit, quod hic loquatur de iuramento affectionis: nam ſpecie debita perempta ante ſententiam abſque dolo adhibito in peremptione, ceſſat arbitrium iudicis. d. l. arbitrio. §. j. ſed hic eſt huiuſmodi, ergo, [illegible] Teneamus ergo lectu. Azo. quod hic loquitur de iuramento in litem, quod eſt veritatis. Et eodem modo intelligunt l. cum furti. infra eodem. quod an ſit verum ibi dicam. Et eodem modo intelligunt l. ſi quando. C. vnde vi. quod eſt verum, vt ibi pa

l tet, ⁊ extra quod met. cau. cap. fin. De iſto[l] ergo iuramento in

22 litem quod eſt veritatis, † videamus quando preſtari poſſit, ⁊ quando locum habeat? Et gloſſ. in l. nummis. in fin. vlti. gloſſ.

m tenet indiſtincte quod habet locum contra omnes doloſos.[m] Item videtur not. in l. j. C. de ſentent. que pro eo quod intereſt. in fi. queſtio. ⁊ videtur text. in l. ſemper. §. in hoc interdicto. quod vi aut clam. Hic vero gloſ. dicit melius, ⁊ clarius quod ad hoc vt iſtud iuramentum poſſit deferri, duo requiruntur, ſcilicet dolus rei, ⁊ difficultas probationis. In eo quod dicit dolus rei, non curo vtrum ſit commiſſus a principio obligationis contracte, vel ex poſtfacto, quia fuit in mora reſtituendi. vt d. l. nummis. in fin. ſ. eodẽ. ⁊ hic in eo quod dicit, poſt moram. Item non requiritur dolus in parendo iudici, ſicut ſ. dixi in alio iuramento, vt hic patet, ⁊ in d. l. ſi quando. ⁊ extra quod met. cau. c. fi. ⁊ d. l. nummis. in fi. Quod autem dicit difficultas probationis, verum dicit, quia probat in hoc text. ⁊ in l. ſequenti. ⁊ d. l. ſi quando. Intelligo autem difficultatem probationis, vbicunque res, que petuntur, non poſſunt ad oculum demonſtrari, qꝛ non extant, vt hic, in fi.: vel, quia non apparent, quod eſt idem. l. cum res. §. pe. de leg. j. ⁊ d. l. nũmis. in fi. ⁊ d. l. ſi quando. ꝙ eſt menti[illegible]

23 nendum. Et ex hoc dicit Innoc. † ꝙ ſi ego depoſui apud te fa

n dellum, vel ciſtam, vel capſam ſignatam, ⁊ ſigillatam, ⁊ tu non reſtituis, vel reſtituis non ſignatam, ſeu diſſigillatam, [illegible] guitur dolus tuus in non reſtituẽdo, vel diſſigillando [illegible] tur iuramento actoris cõtra te, de rebus que dicebantur [illegible]

24 eſſe. Ita no. ipſe in d. c. fin. extra ꝙ met. cau. ¶ † Quero an quando tale iuramẽtum defertur iudex poſſit taxare [illegible] iuramento affectionis? Reſpon. ꝙ taxare poteſt [illegible] retur, vt d. c. fi. extra ꝙ me. cau. ⁊ d. l. ſi quando. Poſtquam vero iuratum eſt taxare non poteſt, quia redargueretur periurium partis, vt in auth. de iudicibus. §. oportet. ⁊ C. de iud. auth. poſt iuſiurandum dixi ſ. in l. proxima. §. iurare.

25 ¶ Quero, † an ob dolũ defuncti deferat̃ iſtud iuramentũ contra heredẽ? Reſpon. Aut ille dolus, ꝓpter quẽ deuenitur ad iſtud iuramentũ, fuit commiſſus ante litis cõteſtationem, aut non, de

26 quo dixi ſ. ¶ Quero an ab † iſto iuramento vel eius delatione poſſit appellari? Rñ. iſta queſtio pendet ex eo ꝙ habuiſti not. ſed ⁊ ſi poſſeſſori. §. j. ſ. tit. j. ⁊ in l. nã poſtea. §. fi. eo. ti. Si enim dicimus ꝙ ex iuramento neceſſario oriat̃ actio, ſtatim ſequitur [illegible] poſſet appellari, qꝛ nõ eſt tutũ aduerſario expectare ſententiam quid. n. ſi nunquam feratur, ⁊ ageretur ex illo iuramẽto, vel [illegible] tere[illegible]

ferretur executio? Certe non eſſet conſultū parti, ergo poſſet appellare. l. ante ſententie tempus, quorum appel. nō reci. Facit l. ait pretor. §. permittitur. ſ. de minori. Sed ſi dicamus nō oriri actionem, vt ego tenui vobis, tunc non poſſet appellari propter rationem communē iuris noſtri, vt l. pen. C. quorū appel. non recei. ⁊ l. ij. C. de Epiſ. au. ⁊ videtur caſus in l. generaliter. §. ſiue autem illatum. C. de iureiu. licet ſit arg. contra. ſ. de minori. l. intra vtile. Dic vt ibi. Ad quod facit quod no. per Inno. in c. fi. extra quod me. cau. Sumus expediti de hac difficili materia, que a nemine tractatur, ⁊ nunquam intellexi, niſi modo.

ADDITIONES.

a ¶ Eteāno. Adde Bal. hic ⁊ Sal. in l. i. C. de poſi. per Bar. i l. ij. C. de prob. in l. ij. C. de noxa. ꝑ Ant. de But. ⁊ Imo. in c. ij. de teſti. Limita tamen vt per Bar. conſil. cl. incip. Cum predicta examinarem. quod vide ad materiam etiam l. precedentis.

b POMA. ¶ In litem. Hoc tamen intellige interueniente contēptu iudicis, alio quin ei ſuccederet obligatio ad intereſſe l. ſtipulationes non diuiduntur. verſi. Celſus. ĩ. de verb. oblig.

c POMA. ¶ Nummis. Cogita hic q2 neſcio quo ſpiritu Barto. in iſto ſuo ſecūdo reqſito, ſeparet actiones in rē ab arbitrarijs, cum in actionibus in rem, nunquā deferatur iſtud iurm in litem, niſi arbitrarie efficiantur. l. qui reſtituere. ſ. de rei vēdi. ⁊ §. preterea. inſtit. de ac. niſi velles dicere, quod hoc gratia cōmodioris doctrine, vt ⁊ Iuriſcōſultus hic in prin. quem ipſe ſequitur, ſed credo quod hoc faciat. quia etiam in arbitrarijs iuris deferetur iſtud iuramentum interueniente iudicis contemptu, ita videtur velle Iaſ. in §. preterea. Inſti. de act.

d ¶ Opi. Azo. Adde quod Alex. dicit hanc videri magis communem opin. ſecundum quam debet intelligi glo. fi. in l. ⁊ ſi traditio. C. de act. empt.

e POMA. ¶ Regulam. Amplia iſtam regulā vt quicunqz iuſſus iudicis contemptus eſſet etiam ſi non ſit de reſtituēdo, faciat vt cauſetur iſtud iuramentum in litem, concurrentibꝰ alijs requiſitis. Et firmatur hoc ꝑ l. ſed ⁊ loci. §. ſed ⁊ ſi quis. ſ. fin. regun. ⁊ d. l. penul. §. in eum. iuncta gl. hic que dicit ideo ibi iuramentū in litem deferri, propter officium iudicis contemptum. Et hoc preterea probatur per generalitatē. l. qui reſtituere. ⁊ in §. preterea, hic alle. ¶ Adde Io. And. in addi. ad Spec. in tit. de iureiuran. §. j. in addit. magna in verſi. eſt etiam ſciēdum. Io. Fab. Inſtit. de act. in §. preterea quaſdam. ⁊ Imol. in l. Meſennius. §. fundum. de re iudi.

f POMA. ¶ Dicam. An autem iſtud iuramentum ex temeritate deferatur vide per Abb. in c. quoniam frequenter. §. in alijs. extra, vt lite non conteſt.

g POMA. ¶ Arbitrio. An aūt iſta differentia, quam fecit Bar. hic, inter actiones bone fidei, ⁊ ſtricti iuris arbitrarias procedat vide Alex. hic.

h ¶ Ut dixi. Adde ſecundum Ful. quod Bar. in actionibꝰ bone fidei nō videtur bene dicere, quia tex. in d. l. ſi poſſeſſor. loquitur. quando reus dolo fecit, quominus poſſit reſtituere: q2 dum erat in mala fide vendidit alteri. Unde nimirum ſi iuratur in litem contra ipſum: quia paria ſunt committere dolum in non parendo iudici, vel faciendo quominus facere poſſit vt etiā ipſe Bar. fatetur, ⁊ hoc ſequitur Alex.

i POMA. ¶ Quarto. Et circa hoc no. ꝙ iſtud iuramentum nūquam defertur fiſco, vt ſ. etiaʒ in rub. ſcripſi. ⁊ in l. quoties. C. de exact. trib. li. x. De quo vide Io. Fab in §. ꝑterea. Inſti. de act. ⁊ Io. de Pla. ⁊ Bal. in d. l. quoties. ⁊ Alex. in l. pen. §. in eū. ſ. ne quis eū qui. Ultra autē iſta quatuor requiſita, adde quod etiaʒ requiritur vt intentetur actio, non autē officium iudicis. ⁊ circa hoc vide que ego ſcripſi in l. ſi prius. ad Bar. in ij. q. ĩ de no. oper. nuntia. Sexto vltra predicta requirit, quod agatur ad tale qd ad quod quis preſtandū preciſe cogatur, vt dixit hic gl. iij. circa prin. ⁊ Bar. i d. l. ij. circa mediū. Septimo requiritur, ꝙ quis ex proprio dolo, vel ꝯtumacia ꝯueniat, vt eſt tex. in l. j. ĩ. q̄ū ex fact. tut. Unde ſtāte ſtatuto, ꝙ ſi factū fuerit delictū in territorio alicuius ville, ꝙ villa teneatur emēdare delictū. Pone quod quis ſit derobatus, ⁊ nō probet ſe derobatū, an ſtabitur iuro? Certe non, q2 villa non ex proprio, ſed alieno dolo, ⁊ delicto cōuenitur. Ita dicit Bar. in l. ne quid. ĩ. de incen. rui. nauf. ponit ⁊ Bal. in c. j. §. cōuenticula. de pace iur. fir. Can. in c. fi. quod metus cau. Hoc tū limita, niſi eadem perſona fungeretur cum eo qui dolum commiſit, aut qui fuit contumax: vt ĩ. dicā. Octauo requiritur, ꝙ is contra quem iuramentū defertur, non habet cauſam ab agente. l. ſi donate. in prin. ĩ. de dona. inter vir. ⁊ vxo. Nono requiritur, ꝙ agens non habeat rem quam petit venalē, facit q2 qui rem venalem expoſuit, videtur non habere affectionem ad illaʒ. Facit tex. in l. j. ĩ. de rerum permu. ⁊ l. non enim iuncta gl. ⁊ ibi Bar. ĩ. rerū amot. reliqua autem vide hic per Pau. de caſt.

k POMA. ¶ Si vero. An aūt iſta doctrina Bart. ſit vera, vide ꝑ Alexan. Sal. Rom. ⁊ Iaſ. hic qui in aliquibus Bar. impugnāt.

l POMA. ¶ De iſto. Uide Alex. conſil. xviij. col. fi. vol. j. ⁊ conſi. cxcvij. col. fi. vol. ij. ⁊ in l. ij. col. j. ſ. tit. proxi.

m POMA. ¶ Omnes doloſos. Ex doctrina Bar. hic gl. ⁊ doc. cōmuniter habes notare, quod licet regulariter damna, eſtimatio, ⁊ intereſſe debeant probari per teſtes, vel inſtrumenta, ⁊ ſic per veras probationes, quod tamen concurrentibus dolo aduerſarij, ⁊ probandi difficultate poterunt iuramento probari. Et hec etiam tenent Cano. c. fin. quod metus cau. Bal. in l. j. vlt. char. C. de ſenten. que pro eo quod. ⁊ facit gl. in l. ſemper. §. in hoc interdicto. hic alleg. ⁊ quod voluit Bald. ⁊ Alex. in l. qui accuſare. C. de edendo. quod probatio dolo notarij damnum probatur per iuramentum partis. Iſta tamen non habent locum in criminalibus vt vult Bar. in l. fi. ĩ. eod. non etiam habent locum, quando quis conueniretur ex dolo alieno, vt per Bar. in l. j. ĩ. quando ex fac. tut. neqꝫ etiam in actionibus bone fidei, vt hic per Alexan. Panor. conſi. cix. vol. ij. in fi.

n ¶ Sigillatam. Adde etiam poſt Alex. quod Pet. de Anc. conſi. cclxxxviij. inci. Ex facti narratione. dicit, ꝙ ſtabitur iuramento conſiderata qualitate perſone deponentis, ⁊ conditione depoſitarij. Et hoc dicit determinando q. de duobus coheredibus quorum vnus ſubtraxerat claues, ⁊ aperuerat ſcrinium defuncti, alter autem aſſerebat ibi eſſe magnam quantitatem argenti, ille vero, qui aperuit, dicebat nihil inueniſſe. Pet. de Anc. dicit ibi, quod hec queſtio ſimilis eſt predicte, de qua in d. c. fi.

LEX VI.

1 ☞ Actio ex teſtamento non ſemper habet naturam actionis bone fidei.

Alias. Intellectus huius legis patet ex predictis q2 ſi nō preceſſiſſet mora, vel preceſſiſſet, ⁊ res extaret, ita quod non eſſet difficilis probatio, non deueniretur ad hoc iuramentum. ¶ Ultimo
1 nota. † ex hac lege quod licet actio ex teſtamento habeat initar actionis bone fidei. l. in minorum. C. in qui. cau. in int. reſt. nō eſt neceſ. non tamen hoc eſt verum ſemper, vt hic vides dum dicit, hoc em̄ iudex, ⁊c. ⁊ actionum ſtricti iuris naturā ſequitur quantum ad iuramentum in litem, non bone fidei.

LEX VII.

1 ☞ Dominus litis iurat in litem, non alius.
2 Principalis qui per procuratorem litem conteſtatus fuit, poteſt in litem iurare.
3 Procurator, ⁊ coniuncta perſona non admittuntur ad iurandum in litem.

1 Ualgo. Dominus litis † debet in litem iurare, non alius. h. d. Hoc intellige, vt vidiſti
2 in l. videamus. in prin. ſ. e. Item licet hic dicat † quod ille qui conteſtatus eſt litem ſuo nomine debeat iurare, ⁊ non alius, tamen puto quod ſi quis litigauerit per procuratorem, tutorem, vel curatorem, licet ipſe non ſit litē conteſtatus, ſed alius ſuo nomine admittitur ad iurandū. d. l. videamus, ver.
3 adoleſcens. Solum ergo hic intendit excludere procuratorē † ⁊ coniunctam perſonam, ⁊ ſimiles, qui non admittuntur ad iurandum in litem.

LEX VIII.

Si tutor. In actione tutele, quia eſt bone fidei iuratur in litem. h. d.

LEX IX.

1 ☞ Iurans rem valere centū nō eſt periurus, ſi res valeat plꝰ.
2 Lex, cum furti. an intelligatur de iuramento in litem affectionis, an vero veritatis.
3 Iuramento ſi adijciatur, pluriſue, an vitietur.
4 Teſtis, qui ſuper eſtimatione rei dicat quod valet cētum, ſi poſt publicationem fiat capitulum quod valet centum quinquaginta poterunt adhuc examinari.
5 Teſtis ſuper poſſeſſione deponens dixit, vidi Titium poſſidere decem annis, ⁊ plus, quod talis adiectio nil operatur.

a Cum furti. [a] Qui iurat † rem valere centum,
1 que valet plus, nō eſt periurus,
* licet non dicat, ⁊ plus. h. d. * Contra hanc l. oppo. de l. hec adiectio. ĩ. de verb. ſignific. vbi hec adiectio pluris modicam quantitatem ſignificat hic communiter dicit, ꝙ nihil operatur. dic, ꝙ aut iſta adiectio plus ꝓfertur a lege, aut ab homine. Si ab homine, puta a teſte, q dicit x. annis poſſediſſe ⁊ pluribus, ⁊ tunc credo, ꝙ nihil operatur, niſi ad cōfirmationē dicti ſui, vt hic. Aut a lege, ⁊ tūc aliqd operatur, vt d. l. contraria. ita no. dicit Iac. de Are. in d. l. hec adiectio. Ex quibꝰ patet, ꝙ ſi in libello petitur certum, ſaluo iure pluris, ⁊c. ꝑ hoc libellus non vitiatur, quaſi ſit incertus. Pro hoc facit. ff. de teſtibꝰ. l. vbi nu-
* merus. ſecundum Petrum. * ¶ † Quero de quo iuramento
2 hic loquatur. Dicunt quidā de iuramēto in litem, quod eſt affe-

ctionis,licet hic agatur actione ſtricti iuris,vt furti,vel condi-
ctione furtiua,⁊ intelligit in homine ſubtracto,tenēdo opinionē
Bua.in l.actionib⁹.§.plane.ſ.e.Et qđ hoc ſit ſpeciale in hoīe,re
probaui vobis ibi. Ideo alij dicunt,ꝙ hic loquit̄ de iuramento
in litē,qđ eſt veritatis. Tu dic,qđ aut intelligas qđ hic agatur
actione furti,⁊ tunc cum ab ipſo initio petatur quantitas,ſ.du-
plum vel quadruplum,non pōt deferri iur̄m in litem,qđ eſt affe
ctionis,vt l.nūmis.ſ.eo. Item qꝛ ibi non precipit̄ parti, vt reſti
tuat rē,⁊ ideo non pōt eſſe illa contumacia,que inducit arbitriū
iudicis ad deferendū tale iur̄m affectionis,ſed propter dolū ad
uerſarij,⁊ propter difficultatem probōnis, ſi res ſubtracta non
apparet defertur iur̄m veritatis,vt l.nūmis.in fi.⁊ l.in actioni-
bus.§.plane.ſ.eo.⁊ l.ſi qñ.C.vnde vi.cum ſi. Sed ſi intelligis ꝙ
hic agatur ꝯdictione furtiua,tunc ſi poneres reum condēnatū,
ad rem reſtituendā,⁊ contēneret,tunc iuraretur in litem, qđ eſt
affectionis,vt l.qui reſtituere.in fi.ſ.de rei ven. Sed ſi poneres
ſpēm ſubtractam perēptam ante ſniam, abſqꝫ dolo,tūc ceſſaret
iur̄m affectionis.d.l.arbitrio.§.j.⁊ haberet locum iur̄m verita-
tis,vt hic,qꝛ dolus arguitur,⁊ eſt difficultas ꝓbationis,vt l.in
3 actionib⁹.in fi.ſ.e. ℭ † Quero,quid[b] ſi in iur̄o adijcit̄ pluriſue,
b an vitietur? Videtur ꝙ ſic,qꝛ hec lex vetat.ergo,⁊c.l.nō dubiū.
C.de legi.Contrarium eſt verum. Illud.n.qđ hic dꝛ,eſt vt oñda-
tur,iurantem non eſſe periurū,q.d.ſi non adijciatur,pluriſue,vi
debatur prima facie periurus: qꝛ iurauit de minori quam eſſet,
qđ tollit Iuriſconſultus, qm̄ quod pluris,⁊c. Et per hoc dico
4 quod † ſi teſtes fuerunt ſolū examinati ſuper articulo ꝯtinente,
ꝙ res valebat centum poſtea ſi poſt publicationem fieret arti-
culus,qđ res valet cētum ⁊ quinquaginta, teſtes poſſent adhuc
examinari. Non.n.articuli ſunt contrarij immo omnino diuerſi,qꝛ
poteſt eſſe vnum,⁊ aliud. Decretiſte habent hūc caſum extra de
teſtib.cap.de teſtibus.⁊ ibi gl.⁊ cap.cum cauſa que inter econo-
c mum.eo.tit.[c] Per hanc legem pōt determinari qō † de teſte,qui
5 dixit,vidi eum poſſidere decem annis, ⁊ plus. quam tangit gl.in
l ab hoſtibus.§.ſed qđ ſimpliciter.ſ.ex qui cau.ma.⁊ per Bul.
in l.⁊ ſi poſt tres.ſ.ſi quis cau.quod talis adiectio nihil opera-
tur, qꝛ qñ aliquis interrogatur, vt aliquid reddat certum, iſta
adiectio,⁊ plus, tanquam incerta nil operatur, vt hic. In aliis
vero diſpōnibus poſſet aliquid operari,vt d.l.⁊ ſi poſt tres.⁊ de
verb.ſignifi.l.hec adiectio.⁊ l.cum filius.§.pater.ī.de leg.ij.

ADDITIONES.

a POMA. ℭ Cum furti. Iſte tex.facit,ꝙ ſi duo teſtes ſunt,quorum
vnus dicat aliquā ſummā,alius vero dicat vltra,ꝙ non ſunt con
trarij. De quo vide Alex.conſi.ccxix.col.j.vol.ij.⁊ remiſſiue per
eū in l.qui quartā.ī.de lega.j. De duob⁹ teſtib⁹ vno plus altero
referentibus.vide Are.conſi.xxxvj. Iaſ.in l.cum antiquitas.de
teſta. Are.in ſimili cōſi.lx. Iaſ.l.ij.C.de bo.poſ. Alex.conſi.xxix.
col.fi.vol.ij.⁊ conſi.xlvij.vol.ij.⁊ vide addit.ad Panoꝛ. c.licet ex
quadā de teſti.in addi.inci.an teſtes.⁊ vide Imol.⁊ Fe.in c.cū
tu.in verſi.ſecūdo no.de teſti.⁊ Signo.conſi.ccxliij.

b POMA. ℭ Quero quid. Vide Alex.conſi.lxiij.vol.ij.⁊ in ma-
teria vide per Alex.in d.l.qui quartam.de leg.j.

c POMA. ℭ Per hanc. Limita vt per Geoꝛ. Natam in repet.
Cle.ſepe.de ver.ſign. Alex.conſi.cviij vol.ij. Imol. conſil.lxxiij.
in fi.⁊ conſi.cv in fi. Car.conſi.cvij. Aret.conſi.ciij.⁊ Soci.conſil.
cxviij.vbi loquitur in dictione,aliquantulum.

LEX X.

IN inſtrumentis. Contra non exhibentem inſtrumenta iuratur in litem.h.d.

LEX XI.

1 ☞ Iuramentum in litem ex cauſa retractatur, tex qua.nu.3.
2 Iurare in litem an quis neceſſario cogatur.
4 Eſtimatio rerum futurarum in criminalibus non ꝓbatur iur̄o.
5 Iuramentum in ciuilibus facit plenam probationem,in crimi-
nalibus facit ſemiplenam.

1 **DE periurio.** Iuramentum in litē † non re-
tractat̄,niſi ex cauſa.h.d. Di-
citur hic quod ex neceſſitate quis iurat in litem, que-
2 ro vtrum hoc † ſit verum? glo.dicit qđ ſic,non.n.poteſt
tale iuſiurādum referri;habet ergo neceſſitatem,vel iurare vel
a lite diſcedere. Ego dico qđ quis non habet neceſſe iurare,vel a
lite diſcedere , poſſet.n.aliquis dicere,volo probare per teſtes.
Hoc probatur in l.ſemper.§.in hoc interdicto.in fi. quod vi aut
clam.cū gl.in verbo iudicis.in §.cum aūt.ibi ſeq. Cum.n.hoc iu-
ramentum ſit inductum in fauoꝛem eius cui defertur,pōt illi re
nūtiare,ſecus in iur̄o iudiciali. In eo.n.habet neceſſe iurare,vel
referre,niſi recuſet ex cā,vt l.manifeſte.ſ.tit.j. Vertitur.n.in il
lo etiam fauoꝛ deferentis qui litigare non vult. Nec obſtat tex.
qui hic dicit,ex neceſſitate,qꝛ debet intelligi ꝙ hoc iuramentum
eſt introductum ex neceſſitate,hoc eſt propter neceſſitatē,⁊ dif-
ficultatem probationis, vt in l.in actionibus in fi.ſ.eo. Vel dic
quod quandoqꝫ quis cogitur iurare, vt tutoꝛ,vel curatoꝛ non
dico de iuramento in litem,quod eſt affectionis, ſed de eo quod
eſt veritatis,vt no.in l.videamus.in prin.in glo.ſuper verſi.ad-
3 mittendam. Quero dicitur † hic in textu queri facile non ſolet
quero ex qua cauſa poteſt retractari hoc iuramentum? dic vt
a in gl.[a] ℭ Vltimo quero vidiſtis in l.in actionib⁹.ſ.eo.ꝙ qñ ar-
guitur dolus rei,⁊ eſt difficultas probationis iuratur de verita
4 te in litem. Pone ſtatutū huius † Ciuitatis imponit penam de
furto,⁊ robaria ſecundum eſtimationem rei ſubtracte,nunquid
cum de furto ⁊ de robaria criminaliter agitur, ſufficit tale iura-
mentum ad probandum eſtimationem: quod videtur per l.cum
furti. Contrariū eſt verum,qꝛ in criminalibus requiruntur pro-
bationes luce meridiana clarioꝛes. Et iſta iuramenta que defe-
runtur in locum, ſeu defectum probationis non habent locum
b in criminalibus,[b] vt habuiſtis not.in l.iij.in prin.ſ.titul.j.⁊ de
5 queſt.l maritus. Fateoꝛ tamen ꝙ tale † iuramentum quod facit
plenam probationem in ciuilibus , faceret indicium ſatis ſuffi-
ciens ad toꝛturam in criminalibus.

ADDITIONES.

a POMA. ℭ Vt in gl. Vide concoꝛdata p Feli.in c.de muner.
Sed credo etiam per limita.iij.de teſtib.⁊ ibi per Arnal.
b ℭ In criminalib⁹. Adde qđ decidit Io.An.in c.j.de homi.
vj.⁊ Bal.in l.j.C.de reb.cre.⁊ in l.preſcriptione.C.ſi contra
vtilit.publ.vbi dicūt,ꝙ ſi ſtatuto cauet ꝙ de iniuria illata certo
generi perſonarum ſtetur iuramēto offenſi,tale ſtatutum,quia
contra ius commune.l.omnibus.C.de teſt.habebit locum ſolum
quoad negotium principale, non quoad fundandam intentionem
iudicis,coꝛam quo accuſatur foꝛenſis tanquam ſoꝛtiatur ibi fo-
rum, ratione commiſſi delicti. Vnde cum l.ſi quando.loquatur
qñ ciuiliter intentatur iudicium, non debet extendi ad alium ca
ſum,cum illa diſpoſitio ſit exoꝛbitans. Ang.tamen ⁊ Ro.contra
Bar.tenent,vt refert Alex.cuius predicta ſunt verba.

De condictione cā data,cā non ſequuta. Rub.iiij.

ℭ Quia dictum eſt ſ.de condictione certi generali,ſequitur vi-
dere de ſpeciali , ideo ponitur iſte titulus. Item ꝙ hic dicit de
condictione cauſa data,dicit gloſſ.⁊ bene ꝙ ponitur improprie,
vt l.domus.in prin.ī.de condi.inde.⁊ ibi videbitis.

LEX I.

1 ☞ Datum ob cauſam, cauſa ſequuta non repetitur, ſiue ſit ex-
preſſa tacite,ſiue expreſſe.
2 Conditionem implens quando videatur adire hereditatem.

1 **SI ob rem.** Dati ob cāz cauſa ſequuta † ceſſat repetitio , ſecus ſi
cauſa non ſit ſequuta,ſiue fuerit expreſſa,ſiue ab
vtraqꝫ parte tacite intellecta.h.d.cū l.ſeq. In §.
a ſed ſi parēdi.[a] opp.de l.ſi repetendi.C.eo ſol.ibi
cauſa tacite ab vna tātū parte fuit intellecta,hic
fuit tacite actum ab vtraqꝫ parte,quia veniebat ex natura actio
nis. Adde qđ no.de verb.ob.l.triticū. Simile in l.non omnis.ſ.ſi
2 cert.pet. ℭ Secundo opp.dicitur hic † ꝙ implendo condōnem
non vr̄ quis adire hereditatē. Quod patet,qꝛ poteſt repudia-
re.cōtra,vt l.iam dubitari.in fi.ī.de here.inſti. Sol.dicit gloſ.ibi
loquitur in filio ſuo,qui implendo condōnem ſtatim eſt ſuus he-
res,hic loquitur in extraneo. Probat̄ in l.cū pupillus.ī.de con
di.⁊ demō.iſta ſolu.nō eſt bona,habito reſpectu ad ius pretori-
um qđ ꝯceſſit beneficiū abſtinēdi ſuis.ī.de acq.here.l.cū bonis. Sed
bene eſt bona ſolu.habito reſpectu ad ius ciuile, ⁊ ideo patet
alia ſolutio,⁊ vniuerſalioꝛ,tñ clarius dic aliquantulum. Quedam
b eſt[b] conditio que conſiſtit in nuda voluntatis expreſſione circa
ipſam conditionem, tunc implendo conditionem videtur adire,vt
d.l.iam dubitari.in fi. Quandoqꝫ conſiſtit conditio circa aliud,
⁊ tūc dic aut eſt certū ꝙ impleuit conditionem animo adeundi,
⁊ habetur pro adeunte, vt hic: aut impleuit conditionem non ani-
mo adeundi,⁊ hoc conſtat, vel dubitatur quo animo fecerit,⁊ ha-
betur pro non adeunte, vt hic. Ita debet intelligi.ī.de acq.he-
re.l.cum bonis.⁊ l.Antiſtius. ⁊ de condi.inſti.l.ſi quis ita ⁊ quod
* ibi not.facit quod no.de inoffi.teſta.l.qui de inofficioſo.* Et p̄-
ſumitur de animo ex precedentibus,vel ſequentibus,vel etiam
ex verbis,vt ī.de acquir.rer.domi.l.naturalem autem.§.inſu.
⁊ C.de codicil.l.nec codicillos.⁊ de acqui.hereditate.l.cum ex
duob⁹.§.filius. Et qualiter probetur animus, dic vt nota.ī.ex
qui.cau.in poſ.ea.l.Fulcinius.§.quid ſit latitare.eſt glo.melior
de coꝛpoꝛe iuris in l.ſi ſeruus plurium.§.ſi.ff.de lega.j. Colligi
autem poteſt animus ex circunſtantijs. Nam ſi hereditas eſt
opulēta preſumitur animus adeūdi:alias,ſi ſit homo diligens
hered-